

**Univerzita Hradec Králové**  
**Fakulta informatiky a managementu**  
**Katedra rekreologie a cestovního ruchu**

**Význam a využití technických památek a pr  
myslového  
d  
dictví v cestovním ruchu v Libereckém kraji**  
Bakalá ská práce

Autor: Richard Havránek  
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D.

Hradec Králové

Duben 2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 28.4.2019

*vlastnoruční podpis*

Jméno a Příjmení

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce RNDr. Mgr. Tomáši Burdovi, Ph.D. za metodické vedení práce, odborné poznatky a důležité rady, které vedly k vypracování této práce.

## **Anotace**

Cílem této bakalářské práce je poukázat na význam a využívání technických památek a průmyslového dědictví v Libereckém kraji. V teoretické části práce jsou nejprve popsány v obecné rovině základní informace o cestovním ruchu. Dále se práce zabývá Libereckým krajem, který bude v práci charakterizován. Další kapitola se věnuje samotným kulturním památkám – ze kterých vychází památky technické. V praktické části je podrobněji rozebráno vybraných pět technických památek v Libereckém kraji a pomocí dotazníkového šetření prozkoumána skutečná míra využívání těchto památek a také to, jak jsou tato místa vnímána dotázanými respondenty.

## **Annotation**

**Title: Significance and using of technical monuments and industrial heritage in tourism in Region Liberec**

The aim of this bachelor thesis is to point out the importance and use of technical monuments and industrial heritage in the Liberec region. In the theoretical part, the basic information about tourism is described in general. Furthermore, the thesis deals with the Liberec region, which will be characterized in the thesis. The next chapter is devoted to the cultural monuments themselves - from which the technical monuments are based. In the practical part is analyzed in more detail the selected five technical monuments in the Liberec region are discussed in more detail and the actual utilisation rate of these monuments is explored using the questionnaire inquiry, as well as how these sites are perceived by respondents.

# Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíl práce a metodika zpracování.....	2
2.1	Cíl práce .....	2
2.2	Hypotézy.....	2
2.3	Metodika zpracování.....	2
3	Teoretická východiska.....	3
3.1	Cestovní ruch.....	3
3.1.1	Typologie cestovního ruchu .....	3
3.1.2	Předpoklady rozvoje cestovního ruchu .....	5
3.1.3	Udržitelný cestovní ruch.....	6
3.1.3.1	„Dědictví“ jako primární zdroj cestovního ruchu.....	7
3.1.3.2	Udržitelný rozvoj .....	7
3.2	Liberecký kraj.....	8
3.2.1	Povrch, poloha a klima .....	8
3.2.2	Vodstvo .....	9
3.2.3	Rozloha a obyvatelstvo .....	9
3.2.4	Ekonomické a sociální údaje .....	10
3.2.5	Dopravní infrastruktura.....	11
3.2.6	Příroda .....	12
3.2.7	Kultura .....	12
3.2.8	Cestovní ruch .....	13
3.2.9	SWOT analýza cestovního ruchu v Libereckém kraji.....	13
3.3	Technické památky .....	16
3.3.1	Kulturní památky.....	16
3.3.2	Technické památky v České republice.....	16

3.3.3	Definice technických památek.....	18
3.3.4	Ochrana technických památek a průmyslové dědictví.....	18
3.3.5	Technické památky a cestovní ruch.....	19
3.3.6	Technické památky v Libereckém kraji .....	20
4	Praktická část .....	22
4.1	Vybrané technické památky Libereckého kraje.....	22
4.1.1	Ještěd – televizní vysílač a hotel .....	22
4.1.2	Liberecké podzemí – expozice věnovaná civilní obraně.....	25
4.1.3	Zámecký pivovar Frýdlant.....	26
4.1.4	Přehradní nádrž Mšeno – Jablonecká přehrada.....	27
4.1.5	Ozubnicová železnice Tanvald – Kořenov - Harrachov .....	29
4.2	Sběr informací a průběh šetření, výzkumu .....	31
4.3	Zpracování výsledků dotazníkového šetření.....	32
5	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření .....	44
6	Závěry a doporučení .....	46
6.1	Zhodnocení hypotéz .....	46
6.2	Zhodnocení cíle práce.....	46
6.3	Zhodnocení výzkumných otázek cíle práce.....	47
6.4	Návrhy a opatření .....	47
7	Seznam použité literatury.....	48
8	Přílohy.....	53

## Seznam obrázk

Obrázek 1 Schéma předpokladů CR.....	5
Obrázek 2 Liberecký kraj - poloha v rámci ČR.....	8
Obrázek 3 Ještěd - televizní vysílač a hotel.....	23
Obrázek 4 Liberecké podzemí.....	25
Obrázek 5 Zámecký pivovar Frýdlant .....	27
Obrázek 6 Přehradní nádrž Mšeno .....	28
Obrázek 7 Ozubnicová železnice, ukázka z nostalgické jízdy .....	30

## Seznam tabulek

Tabulka 1 Liberecký kraj v číslech.....	10
Tabulka 2 SWOT analýza Libereckého kraje.....	15

## Seznam graf

Graf 1 Věk respondentů.....	32
Graf 2 Odkud jste?.....	33
Graf 3 Dosažené vzdělání.....	33
Graf 4 Zajímají Vás technické památky?.....	35
Graf 5 Jakou technickou památku jste navštívil(a)? .....	36
Graf 6 Navštívil(a) jste některou technickou památku v Libereckém kraji? .....	37
Graf 7 Jakou technickou památku v Libereckém kraji byste chtěl(a) navštívit? .....	38
Graf 8 Jak jste se o technické památce dozvěděli?.....	39
Graf 9 Myslíte si, že mají technické památky v Libereckém kraji dostatečnou publicitu?.....	40
Graf 10 Myslíte si, že mají technické památky dostatečný potenciál pro cestovní tuch?.....	40
Graf 11 Zaujala Vás některá z uvedených technických památek v tomto dotazníku natolik, že plánujete její návštěvu? .....	42
Graf 12 Seřad'te technické památky použité v tomto dotazníku podle toho, jak jsou podle Vás atraktivní pro cestovní ruch v regionu.....	43

# 1 Úvod

Cílem práce je odpovědět na otázku, jak je možné využívat průmyslové objekty a jiné dochované, technické památky, v cestovním ruchu. Toto téma bude podle mého názoru stále více aktuální, neboť objektů s nejrůznějším průmyslovým zaměřením stále přibývá. Na první pohled tyto objekty, pro které se hledá nové využití, nevypadají příliš lákavě, neboť se často jedná o polorozpadlé a vybydlené budovy. Tato místa v sobě však skrývají obrovský potenciál pro cestovní ruch, podmínkou ovšem je, aby byla zachována jejich autenticita, technické zabezpečení i atraktivnost. Práce ukazuje, jaká je skutečná míra využití těchto objektů v dané oblasti v cestovním ruchu a jak jsou tyto památky turisticky atraktivní.



## **2 Cíl práce a metodika zpracování**

### **2.1 Cíl práce**

Hlavním cílem této práce bude charakterizovat technické památky v Libereckém kraji. V praktické části budou charakterizovány konkrétní technické památky v Libereckém kraji. Teoretická část poskytne základní informace o cestovním ruchu obecně, o Libereckém kraji a také obecné informace o technických památkách. V práci bude odpovězeno na tyto výzkumné otázky:

1. Co lze považovat za technické památky v Libereckém kraji?
2. Jaká je jejich míra využití v cestovním ruchu v Libereckém kraji?

### **2.2 Hypotézy**

V práci jsou stanoveny následující hypotézy, které budou vyvráceny nebo potvrzeny.

1. Technické památky nejsou v Libereckém kraji příliš oblíbené.
2. Technické památky v Libereckém kraji nemají dostatečnou publicitu.
3. Ještěd je nejznámější z uvedených technických památek.
4. Liberecké podzemí je z uvedených nejméně známé.
5. O technické památky mají větší zájem muži než ženy.

### **2.3 Metodika zpracování**

Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretické a praktické. Během tvorby teoretické části bude využita odborná literatura a články, odborné publikace a ověřené internetové zdroje. V teoretické části budou popsány základní, obecné informace o cestovním ruchu, základní informace o Libereckém kraji a základní informace o technických památkách v obecné i konkrétní rovině. Praktická část obsahuje charakteristiky pěti vybraných technických památek, na které je zaměřeno dotazníkové šetření.

## **3 Teoretická východiska**

### **3.1 Cestovní ruch**

Podle Foreta (2001) má cestovní ruch a cestování velmi dlouhou historii a jsou spjaty s počátky naší civilizace. První výpravy vedly po souši i po vodě, později také vzduchem a nakonec i vesmírným prostorem. Dále uvádí, že jejich důvody byly obchodní, vojenskopolitické, náboženské, poznávací, sportovní nebo dokonce čistě prestižní (cesty do vesmíru a první přistání na měsíci). Podle Foreta k nejznámějším postavám počátků cestování řadíme cestovatele Marco Polo a Kryštof Kolumbus. O několik století později, s novodobým rozvojem cestovního ruchu a jeho hromadnou organizací je nepochybně spojeno jméno angličana Thomase Cooka. Tento muž založil v roce 1841 první cestovní kancelář, která svou činnost provozuje dodnes.

Királová (2003) tvrdí, že: „Cestovní ruch je jedním z největších a nejrychleji se rozvíjejících průmyslů světa. Má vliv na zaměstnanost, na tvorbu hrubého domácího produktu, vytváření devizových rezerv státu, záchranu kulturních, uměleckých a historických památek, zvyšuje všeobecnou vzdělanostní úroveň obyvatelstva. I když je ekonomický přínos cestovního ruchu pro stát jednoznačný, je třeba si uvědomit, že je víc než jen ekonomický fenomén.

Podle Zelenky a Páskové (2012) je cestovní ruch komplexní společenský jev, zahrnující aktivity osob cestujících mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem zábavy, rekreace, vzdělávání, pracovní, či za jiným účelem, i aktivity subjektů poskytujících služby a produkty těmto cestujícím osobám, tedy i provozování zařízení se službami pro tyto cestující osoby včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně správních aktivit a reakce na uvedené aktivity.

#### **3.1.1 Typologie cestovního ruchu**

Podle Morávkové (2013) se cestovní ruch charakterizuje z hlediska forem CR a druhů CR. Formy zkoumají motivy účasti lidí na cestovním ruchu, kdežto druhy se zabývají způsoby jeho realizace.

Morávková uvádí jednotlivé formy cestovního ruchu:

- rekreační cestovní ruch
- kulturně-poznávací cestovní ruch
- sportovně-turistický cestovní ruch
- zdravotně orientovaný cestovní ruch + lázeňský cestovní ruch
- přírodní cestovní ruch + ekoturismus
- venkovský cestovní ruch + agroturismus
- vzdělávací cestovní ruch
- kongresový cestovní ruch
- cestovní ruch se společenskými motivy

Morávková dále uvádí hlavní druhy cestovního ruchu:

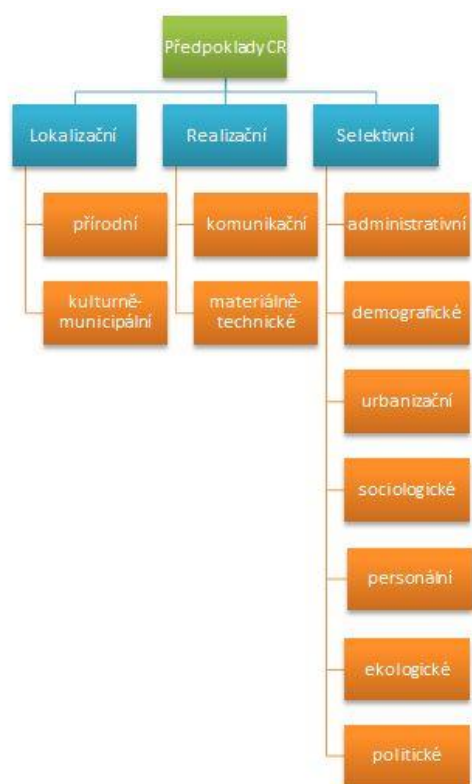
1. **Z hlediska území, na kterém probíhá**, rozlišujeme domácí cestovní ruch, zahraniční cestovní ruch, výjezdový cestovní ruch, příjezdový cestovní ruch a tranzitní cestovní ruch.
2. **Podle délky pobytu** členíme na *krátkodobý* cestovní ruch, který zpravidla představuje dobu pobytu do tří přenocování a *dlouhodobý* cestovní ruch, kdy je doba pobytu delší než tři přenocování.
3. **Podle vlivu na platební bilanci** rozlišujeme na *aktivní* cestovní ruch – při kterém příjezdy zahraničních návštěvníků znamenají příliv devizových prostředků do platební bilance státu. A *pasivní* cestovní ruch, při kterém obyvatelé dané země odčerpávají devizy tím, že si mění tuzemskou měnu za zahraniční.
4. **Podle způsobu zabezpečení cesty a pobytu** dělíme na *organizovaný* cestovní ruch, kdy služby zajišťuje cestovní kancelář nebo jiný podnikatelský subjekt a *neorganizovaný* cestovní ruch, při kterém si služby zajišťuje účastník sám
5. **Podle příslušnosti účastníka** ke skupině rozlišujeme *individuální* a *skupinový* cestovní ruch.
6. **Podle způsobu financování**, zde se uplatňuje hledisko, za jakých zdrojů jsou hrazeny náklady na cestování. Jedná se o *volný* cestovní ruch, při

kterém si veškeré výdaje hradí účastník sám. Oproti tomu *vázaný* cestovní ruch je podmíněn splněním určitých podmínek, například být zaměstnancem konkrétního podniku. Může se jednat o podnikovou rekreaci, léčebné pobyty nebo dětské tábory.

7. **Podle dopadu na životní prostředí** se hovoří o *měkkém* cestovním ruchu, který minimálně narušuje přirozené prostředí v daném místě a snaží se co nejvíce využívat místních zdrojů. Naproti tomu *tvrdý* cestovní ruch působí výrazné až nenávratné změny v původním životním prostředí, nebere ohled na místní tradice a do maximální možné míry využívá zdroje v daném místě.

### 3.1.2 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Jak uvádí Zelenka a Pásková (2012), jedná se o souhrn přírodních a antropogenních aspektů včetně jejich mnohoúrovňových vazeb, které vytvářejí předpoklady pro realizaci cestovního ruchu.



**Obrázek 1 Schéma předpokladů CR**  
Zdroj: Zelenka, Pásková (2012)

1. **Lokalizační předpoklady** cestovního ruchu, podle Drobné (2013) umožňují umístění aktivit cestovního ruchu do určité oblasti či lokality. Dělí se na *přírodní* předpoklady, které zahrnují povrch, podnebí, vodstvo, faunu a floru. A na *kulturní* předpoklady, které vyplývají z výsledků tvořivé lidské činnosti a souvisejí s vývojem území. Předmětem zájmu jsou architektonické památky, muzea a galerie, archeologické lokality a v neposlední řadě, pro tvorbu této práce podstatné, technické památky.
2. **Selektivní předpoklady** cestovního ruchu představují způsobilost společnosti dané oblasti či země podílet se na cestovním ruchu aktivně i pasivně – přijímat účastníky i stávat se jimi. Členíme je na *objektivní* předpoklady, které ovlivňují cestovní ruch v daném území. Patří sem politická a bezpečnostní stabilita země, ekonomická a životní úroveň nebo stav životního prostředí. *Subjektivní* předpoklady ovlivňují rozhodování lidí o účasti na cestovním ruchu. Toto rozhodování záleží na sociální příslušnosti, rodinných poměrech, módnosti, vlivu reklamy nebo na jazykové vybavenosti. (Drobná 2013)
3. **Realizační předpoklady** umožňují podle Drobné uskutečnit nároky účastníků cestovního ruchu v oblastech s příznivými lokalizačními předpoklady. Jedná se o *dopravní* předpoklady, se kterými souvisí nejen samotná možnost dopravního spojení, ale zejména hustota a kvalita dopravní infrastruktury. Na druhou stranu *materiálně-technické* předpoklady řeší otázku vybavenosti území ubytovacími, stravovacími, zábavními, kulturními, sportovními a dalšími zařízeními, které mají za úkol uspokojit potřeby účastníků cestovního ruchu.

### 3.1.3 Udržitelný cestovní ruch

Definice podle Zelenky (2012): „Cestovní ruch, který díky koncepčnímu rozvoji a plánování dlouhodobě nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí, neboť jeho cílem je ochrana a zachování životního prostředí ve všech jeho aspektech a respektování.“

Holistická Definice podle Zelenky (2012): „Cestovní ruch, kdy aktivity a služby poskytované návštěvníkům a vlastní aktivity návštěvníků ovlivňují

přírodní a antropogenní životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek pouze v takové míře a kvalitě, která neobnovitelně negativně nemění globální ani lokální životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek a neomezuje tak možnost využití cestovním ruchem a další antropogenní využití destinace v budoucnosti, stejně jako funkce biosféry.“

### **3.1.3.1 „Dědictví“ jako primární zdroj cestovního ruchu**

Jak uvádí Pásková (2014) přírodní a kulturní „dědictví“ lidstva je bezesporu možné označit za nejvýznamnější primární zdroje pro cestovní ruch. Lze je v podstatě považovat za alternativní označení primárních aktivit cestovního ruchu. Definice světového dědictví UNESCO zdůrazňuje především jedinečnost daného statku a výsledku lidského génia, hodného ochrany ze strany všech svých dědiců. Pásková dále uvádí, že historické artefakty a nehmotné dědictví jakožto významné primární zdroje cestovního ruchu mohou být cestovním ruchem využívány. Nemělo by se však jednat o primární způsob využití. Jejich role jako atraktivit cestovního ruchu by měla být pokud možno spíše funkcí sekundární nebo doplňkovou. Jedním z mnoha negativních dopadů může být i zahrnutí památky na Seznam světového dědictví UNESCO. Tímto mnohonásobně vzroste její přitažlivost pro účastníky mezinárodního cestovního ruchu a tím i pro investory a touroperátory. V návaznosti na to vzroste tlak na danou destinaci se všemi možnými dopady. „Zásadní problém spočívá v podchycení blížícího se kritického momentu, kdy rozvoj cestovního ruchu, doposud se pozitivně odrážející v kvalitě života místní komunity, přechází v typ cestovního ruchu, který vede spíše k nastartování nežádoucích procesů, souhrnně označovaných jako turistifikace.“ (Pásková, 2014) Součástí dědictví jsou i technické památky. Těm bude věnována další část práce.

### **3.1.3.2 Udržitelný rozvoj**

Jak uvádí Zelenka (2012), jedná se o takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a současně nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

## 3.2 Liberecký kraj



**Obrázek 2 Liberecký kraj - poloha v rámci ČR**

Zdroj: Cenová mapa ČR (online, 2019)

### 3.2.1 Povrch, poloha a klima

Liberecký kraj leží na samém severu Čech. Podle BusinessInfo (online, 2019) se dělí na 4 okresy. Jsou to okresy Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Semily a Liberec. Na území kraje se nachází 10 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a dalších 21 obvodů pověřených obcí. „Svým severním okrajem tvoří v délce 22,7 km státní hranici se Spolkovou republikou Německo, na kterou navazuje 133,5 km dlouhá hranice s Polskem. Východní část kraje sousedí s Královéhradeckým krajem, na jihu přiléhá ke Středočeskému kraji a na západě ke kraji Ústeckému.“ (BusinessInfo, online, 2019)

BusinessInfo dále uvádí, že územně kraj náleží k severu České kotliny, Jizerským horám, západním Krkonošům a východu Lužických hor. „Celý kraj je převážně hornatý. Jeho výšková členitost odpovídá charakteristikám pahorkatiny. Nejvyšším bodem kraje je 1 435 m vysoký vrchol Kotel nedaleko Harrachova v okrese Semily, nejnižší bod 208 m. n. m. leží v okrese Liberec v místě, kde řeka Smědá opouští území České republiky.“ (BusinessInfo, online, 2019) Zcela

nejznámějším vrcholem kraje je Ještěd, který se svými 1012 metry je nejvyšším vrcholem Ještědského hřebenu.

BusinessInfo říká, že klima v kraji je různé. Severovýchodní část kraje spadá do chladnější oblasti, kdežto západní a jihozápadní část kraje má podmínky mírně teplé oblasti.

### **3.2.2 Vodstvo**

Podle Milnera (online, 2017) tvoří Liberecký kraj hlavní rozvodí mezi Severním a Baltským mořem. Podle BusinessInfo (online, 2019) jsou vody na území kraje odváděny třemi řekami. Sever kraje se nachází v povodí Nisy, východ leží v povodí horního Labe a vodu ze západní části kraje odvádí řeka Ploučnice. Za zmínku také stojí řeka Jizera, která dala jméno Jizerským horám a také zde pramení. Dále uvádí, že zásoby podzemních vod se koncentrují především při jižní hranici kraje. Na severovýchodě se pak nachází chráněná oblast s přirozenými akumulacemi povrchových vod. V kraji můžeme také najít prameny minerálních vod a léčivé rašeliny.

Milner dále uvádí, že na horních tocích řek najdeme také vodopády, nejznámější jsou Štolpichy, Mumlavský vodopád a Jedlový důl. Dále říká, že je v kraji celá řada přehrad, z nichž nejznámější jsou vodní nádrž Josefův Důl, vodní nádrž Bedřichov, vodní nádrž Fojtka a v neposlední řadě technická památka vodní nádrž Mšeno v Jablonci nad Nisou. Množství přehrad a vodních toků v této oblasti také zapříčinilo rozvoj průmyslu a stavbu továren. Mnohé z nich jsou dnes předmětem průmyslového dědictví.

### **3.2.3 Rozloha a obyvatelstvo**

BusinessInfo uvádí, že Liberecký kraj tvoří svou rozlohou pouze 4 procenta České republiky, když nebudeme počítat hlavní město Praha, tak je se svými 3 163 km<sup>2</sup> nejmenším krajem v republice. Zemědělská a lesní půda představuje každá okolo 44% území kraje. Orná půda představuje 20% ze zemědělské půdy, což je hluboko pod celostátním průměrem.

Podle Českého statistického úřadu (online, 2019) má Liberecký kraj podle nejnovějších údajů více než 442 tisíc obyvatel, což je druhá nejnižší hodnota



v rámci krajů České republiky. Naopak hustota se svojí hodnotou více než 139 obyvatel na km<sup>2</sup> převyšuje republikový průměr. Podle BusinessInfo se nejvyšší koncentrace obyvatel nachází v okresech Jablonec nad Nisou a Liberec. Dále uvádí, že na území kraje je v současné době 215 obcí s průměrnou rozlohou necelých 15 km<sup>2</sup>. Podíl městského obyvatelstva v kraji je přibližně 77%. Dále uvádí, že největším městem je krajské město Liberec, které má téměř 104 tisíc obyvatel. Na druhém místě se nachází Jablonec nad Nisou s více než 45 tisíci obyvateli.

**Tabulka 1 Liberecký kraj v číslech**

	<b>Údaj</b>	<b>Poznámka</b>
Počet obyvatel	441 300	
Rozloha	3 163 km <sup>2</sup>	druhý nejmenší v ČR
Hustota obyvatel na km <sup>2</sup>	139	
Nejnižší místo	hladina Smědé	208 m.n.m.
Nejvyšší místo	Kotel	1435 m.n.m.
Rybník	Máchovo Jezero	největší v kraji
Národní park	KRNAP	nejstarší v ČR

Zdroj: vlastní zpracování; údaje čerpány z BusinessInfo (online, 2019)

### **3.2.4 Ekonomické a sociální údaje**

Podle BusinessInfo se Liberecký kraj stále zaměřuje především na průmysl. „V průběhu dvaceti let tradiční textilní průmysl ztratil své dominantní postavení, hospodářská recese z konce roku 2008 oslabila průmysl skla a bižuterie. Zpracovatelský průmysl je zaměřen na výrobu automobilů a výrobu pryžových a plastových výrobků.“ (BusinessInfo, online, 2019) Zemědělství zde tvoří pouze zlomek celkové ekonomiky a je zaměřeno na pěstování obilovin a píce a chov skotu. V neposlední řadě je významnou součástí ekonomiky Libereckého kraje cestovní ruch. Dále uvádí, že Liberecký kraj se na celkovém HDP České republiky podílel hodnotou 3,2 %.

Školství v Libereckém kraji je podle BusinessInfo mimo základní školy zastoupeno středními školami nadregionálního významu – především uměleckoprůmyslové školy sklářské a bižuterní. Nejznámější vysokou školou je Technická univerzita Liberec. Dále říká, že ze zdravotnictví stojí za zmínku

nadregionální Ústav chirurgie ruky s plastické chirurgie ve Vysokém nad Jizerou. V Libereckém kraji jsou dvě lázeňská střediska – Lázně Libverda a Lázně Kundratice, zde se léčí choroby pohybového ústrojí, srdce, krevního oběhu a revma. Tato dvě střediska jsou rovněž důležitá pro cestovní ruch. Dále říká, že samotná sociální péče je především zaměřena na péči o staré občany.

### **3.2.5 Dopravní infrastruktura**

Podle Liberecký kraj (online, 2019) v Libereckém kraji neleží žádné železniční tratě, které jsou součástí mezinárodní koridorové sítě. Liberecký kraj je také jediný, který nemá elektrifikovanou železniční trať. Pro cestovní ruch je nejdůležitější regionální doprava, kterou zajišťují osobní vlaky a nadregionální doprava, kterou zajišťují rychlíky a spěšné vlaky. V kraji je velké množství zastávek a tím je kvalitně zajišťována dopravní obslužnost obcí, ovšem cestovní rychlost je díky málo výkonným motorovým vlakům nízká. Města Liberec a Jablonec nad Nisou jsou spojeny tramvají.

Mnohem lepší napojení představuje podle Liberecký kraj silniční doprava. Je zde napojení na dálnici D10, z Prahy do Turnova, která dále pokračuje na Liberec jako rychlostní silnice. Významnou roli hraje silnice I/35 od Hradce Králové, přes Jičín, dále na Liberec a do Polska. Dále uvádí, že nejznámějšími hraničními přechody jsou Krompach a Petrovice do Německa a Hrádek nad Nisou a Harrachov do Polska. Od roku 2009 byl v kraji zaveden dopravní systém IDOL.

V Libereckém kraji je i několik menších letišť, například neveřejné mezinárodní letiště Liberec a vnitrostátní letiště Česká Lípa a Hodkovice nad Mohelkou.

Za zmínku také stojí jediná lodní doprava v kraji a tou je podle Liberecký kraj plavba lodí po Máchově jezeře, která funguje v letní sezóně pro návštěvníky zdejšího regionu. Používané lodě jsou Máj, Racek, Hynek a Jarmila s kapacitami od 60 do 250 osob. Nástupními místy jsou Doksy, Staré Splavy, Borný a Valdštejská Plovárna.

### 3.2.6 Příroda

Z přírodovědeckého hlediska podle BusinessInfo území Libereckého kraje náleží k velice významným regionům. Najdeme zde velmi pestrou sbírku přírodních ekosystémů, vysokou koncentraci chráněných území a botanicky i zoologicky velmi významné lokality. Dále uvádí, že v kraji se nachází 5 chráněných krajinných oblastí – České středohoří, Jizerské hory, Lužické hory, Kokořínsko a Český ráj. Dále zde najdeme 8 národních přírodních rezervací, 36 přírodních rezervací a 73 přírodních památek. Podle výčtu těchto chráněných oblastí a památek lze usoudit, že je kraj pro cestovní ruch velmi atraktivní.

BusinessInfo dále říká, že pro Liberecký kraj byla typická také těžba a zpracování dekoračních stavebních kamenů – například liberecká žula nebo železnobrodské pokrývačské břidlice. V současnosti je lomová těžba zaměřena na písky, štěrkopísky a drcený kámen.

### 3.2.7 Kultura

Podle BusinessInfo má kraj bohatou kulturně-historickou tradici, která je znázorněna ve velkém množství stavebních a historických památek, včetně kulturních zařízení. Jsou zde také instituce nadregionálního významu, především Severočeské muzeum v Liberci, Oblastní galerie Liberec a Státní vědecká knihovna Liberec. Dalšími významnými kulturními institucemi jsou Divadlo F. X. Šaldy, Naivní divadlo v Liberci a Zoologická a Botanická zahrada Liberec.

Dále uvádí, že v návaznosti na tradici skla a bižuterie v této oblasti, jsou zde sklářská muzea v Novém Boru, Kamenickém Šenově a Železném Brodu a Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.

Podle Liberecký kraj se v kraji nachází 16 národních kulturních památek a některé z nich jsou zároveň i významnými technickými památkami. Jsou to: Horský hotel a vysílač Ještěd, Brusírna Harrachovské sklárny se strojním vybavením, Dlaskův statek v Dolánkách u Turnova, Hrad Bezděz, Hrad Grabštejn, Janatův mlýn v Buřanech, Kostel sv. Vavřince a Zdislavy, Poutní areál s kostelem Navštívení Panny Marie s farou a zvonící v Horní Polici, Poutní areál s kostelem Navštívení Panny Marie v Hejnicích, Zámek Frýdlant, Zámek Hrubý Rohozec, Zámek Lemberk,

Zámek Sychrov, Zámek Zákupy, Hospodářský dvůr zámku v Zákupích a Zřícenina hradu Trosky.

### 3.2.8 Cestovní ruch

I díky výše vyjmenovaným nejznámějším atraktivitám v Libereckém kraji je tento kraj z hlediska cestovního ruchu velmi oblíbený. Podle BusinessInfo jsou zmíněné přírodní útvary a kulturně historické památky doplněné výjimečnou krajinou velikým lákadlem jak pro tuzemské, tak pro zahraniční návštěvníky. Dále uvádí, že v kraji je několik specifických území – západní část Krkonoš, Podkrkonoší, Jizerské hory, Lužické hory a Český ráj s Turnovem. Tyto oblasti mají v současné době již velmi silně rozvinuté aktivity zaměřené na cestovní ruch. Mimo zmíněné významné hrady a zámky krajinu také obohacují vodní plochy, z nichž nejznámější je Máchovo jezero. Tento rybník je rovněž další technickou památkou v Libereckém kraji. Dále říká, že rozvoji cestovního ruchu pomáhá i množství hraničních přechodů pro pěší v rámci malého pohraničního styku.

„Na území Libereckého kraje zasahuje i Euroregion Neisse-Nisa-Nysa, nejstarší uskupení tohoto druhu na českém území. Je euroregionem tří hraničních oblastí nacházejících se na území, kde se stýkají hranice České republiky, Spolkové republiky Německo a Polské republiky.“ (BusinessInfo, online, 2019)

### 3.2.9 SWOT analýza cestovního ruchu v Libereckém kraji

Jak uvádí Zelenka (2015), je tato metoda známým a často používaným nástrojem pro zjištění interních silných a slabých stránek a externích příležitostí a hrozeb v managementu a marketingu. SWOT je zkratka 4 slov: Strengths = přednosti, silné stránky; Weaknesses = nedostatky, slabé stránky; Opportunities = příležitosti; Threats = hrozby.

#### **Liberecký kraj a cestovní ruch**

**Silné stránky:** Liberecký kraj má dostatek atraktivit využitelných v cestovním ruchu. Nabízí podmínky pro sport, výlety do přírody, lázeňství, kultura, významný počet památkově chráněných území, kraj je bohatý na památky a historická naleziště. V neposlední řadě také stojí za zmínku velký počet památek technického charakteru a pořádání kulturních akcí. Svou polohou těží ze

spolupráce se zahraničím, se Spolkovou republikou Německo a Polskem. S tímto souvisí i zapojení Libereckého kraje do Euroregionu Nisa. Území kraje je turisty z těchto zemí, kteří přijíždí především na vícedenní pobyty, velmi oblíbené. S tímto souvisí dobře vyvinutá a hustá silniční infrastruktura, včetně napojení na právě zmíněné zahraničí. Dále stojí za zmínku, že v kraji funguje integrovaný dopravní systém IDOL.

**Slabé stránky:** Infrastruktura je v tomto kraji zároveň jeho slabou stránkou, a to v železniční dopravě. Tento kraj jako jediný v České republice nemá elektrifikovanou železniční síť, která je sice poměrně hustá a zajišťuje dopravu v mnoha menších obcích. Tuto dopravu zabezpečují pouze motorové vlaky, které nejsou nikterak rychlé. Další slabou stránkou Libereckého kraje je špatné využívání a především nedostatečná údržba kulturních památek, včetně těch technických. Tento problém je vyjádřen i v praktické části práce, kde ho zmiňují někteří respondenti v odpovědi na otázku ohledně nedostatku na technických památkách v kraji. Slabou stránkou Libereckého kraje je podle mého názoru také slabá propagace jeho atraktivit, konkrétně technických památek, což se v praktické části potvrdilo v rámci odpovědí dotazovaných na tuto problematiku. Ovšem podle mého názoru se jedná o problém celkový, v rámci celého kraje a jeho propagace v cestovním ruchu.

**Příležitosti:** Prostor pro zlepšení spočívá v rámci infrastruktury, jak v železniční tak v silniční dopravě, kde by bylo potřeba rychleji a kvalitněji opravovat stávající silniční síť. Velkou příležitostí je rovněž zvýšení a zlepšení propagace atraktivit v kraji, především technických památek. Ať už v tuzemsku, tak v zahraničí – především v nedalekém Německu a Polsku. Další příležitost v rozvoji cestovního ruchu představují návrhy nových projektů, například rozšíření chráněných území nebo obnova chátrajících technických památek, které dosud nebyly turisticky objeveny a skrývají v sobě potenciál pro cestovní ruch. Zavedení společné evropské měny EURO představuje příležitost pro zvýšení návštěvnosti ze zahraničí. Nutno podotknout, že dnes již celá řada zařízení v cestovním ruchu euro akceptuje, ale není to tak u všech. Tímto by zahraničním turistům, ze zemí, kde tuto měnu používají, odpadla povinnost rozměňování na české koruny.

**Hrozby:** Hrozbu pro cestovní ruch v Libereckém kraji mohou představovat okolní kraje v České republice, které mohou pečovat lépe o své památky, být pružnější ve své nabídce atraktivit a také je lépe propagovat. Totéž platí i pro nedaleké zahraničí, které může zapříčinit odliv jak zahraničních, tak místních turistů. Hospodářská krize může ohrozit nejen cestovní ruch v tomto kraji, ale samozřejmě i obecně po celém světě, neboť cestování nepatří mezi nezbytné potřeby člověka k životu. V neposlední řadě také stojí za zmínku hrozba poškození chráněných krajinných území a chráněných památek způsobené masivním cestovním ruchem. Kapacita každého území je omezená a je nutno ji udržovat v rozumných mezích, aby se zachovala udržitelnost.

**Tabulka 2 SWOT analýza Libereckého kraje**

<p style="text-align: center;"><b><u>SILNÉ STRÁNKY</u></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Dostatek a rozmanitost atraktivit pro CR</li> <li>✓ Výhodná geografická poloha</li> <li>✓ Silniční infrastruktura</li> <li>✓ IDOL</li> <li>✓ Turistická oblíbenost</li> </ul>	<p style="text-align: center;"><b><u>SLABÉ STRÁNKY</u></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Železniční infrastruktura</li> <li>✓ Slabá propagace technických památek</li> <li>✓ Špatné využívání a nedostatečná údržba kulturních památek</li> </ul>
<p style="text-align: center;"><b><u>PŘÍLEŽITOSTI</u></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Zlepšení infrastruktury</li> <li>✓ Zlepšení propagace technických památek</li> <li>✓ Zavedení eura (zahraniční návštěvníci)</li> <li>✓ Nové projekty</li> </ul>	<p style="text-align: center;"><b><u>HROZBY</u></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Zvýšení konkurence okolních krajů</li> <li>✓ Zvýšení konkurence ze zahraničí</li> <li>✓ Hospodářská krize – lidé omezí cestování</li> <li>✓ Masivní cestovní ruch</li> </ul>

Zdroj: Vlastní zpracování

### **3.3 Technické památky**

#### **3.3.1 Kulturní památky**

Podle Zelenky (2012) se jedná o movité nebo nemovité věci, případně o jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního stylu a prostředí společnosti od nejstarších dob po současnost jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, nebo které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem. Jsou chráněny zákonem o státní památkové péči. Nad rámec tohoto zákona lze považovat za kulturní památku také významné doklady duchovního života, zejména tradic – například lidové tance nebo tradiční kuchyně. Ve většině států jsou kulturní památky předmětem zvláštní ochrany a představují významnou kulturní atraktivitu v rámci cestovního ruchu dané země nebo oblasti.

Důležitou součástí kulturních památek jsou památky technické. Zelenka (2012) uvádí, že technickou památkou se rozumí technické zařízení, stavba nebo technické řešení, které je jedinečné nebo zajímavé svým provedením, velikostí, historickým nebo současným významem. Může se jednat o technické řešení nebo zařízení již nevyužívané, avšak zachovalé a významné svým provedením nebo umístěním.

#### **3.3.2 Technické památky v České republice**

Podle Klimešové (online, 2012) měly České země už od minulosti předpoklady pro technické památky. Dále uvádí, že na začátku 19. století se začala projevovat průmyslová revoluce v celé Evropě, rychlejší vývoj dopravy i výroby byl způsoben vynálezem parního stroje. Začala se rozšiřovat železnice, první koněspřežní železnice vyjela v roce 1827 z Českých Budějovic směrem na Linz. Železnice se poté rozšířila i do dalších velkých měst, kde hlavní pohon představovala pára. Další důležité odvětví představoval sklářský průmysl u řeky Sázavy a počátek výroby piva v Plzni.

Klimešová dále uvádí, že se ve 20. století po rozpadu Československa nacházelo na jeho území cca 70% průmyslové výroby z celého Rakouska-Uherska.

Díky rozsáhlým nalezištím nerostných surovin zde vznikaly průmyslové komplexy na Kladensku i Ostravsku. Dále říká, že tehdejší hospodářská krize zasáhla nejvíce textilní průmysl, výrobu hraček a výrobu porcelánu. Během války ale i po ní se výroba zaměřila na zbrojní a těžký průmysl.

Podle Klimešové většina těchto odvětví po sobě zanechala stavby, objekty či zařízení, které lze považovat jako technické památky. Podle Lednického (2004) se jedná o takzvanou industriální architekturu. S průmyslovými stavbami se setkáváme na každém kroku, jak ve městech, tak na venkově. V dřívějších dobách přibyly k dominujícím věžím kostelů, zámků, hradů, radnic také vertikály v podobě komínů průmyslových objektů. „Dýmající tovární komín zviditelnil v obrazu města dynamiku, sílu, modernost, prosperitu, životaschopnost města i progresivitu městských obyvatel.“ (Lednický 2004) Dále uvádí, že technická díla, objekty většinou ryze užitkové a proto často opomíjené, se často podílí na dotváření kulturní krajiny, technické dědictví nemusí být přitažlivé pouze kvůli architektuře, ale i jako připomenutí lidského poznání, vědy, techniky a proměny technologií jako svědek úspěchu či neúspěchu. Připomínají dobu, kdy zde probíhala výroba, můžeme zde vnímat dobu a pochopit atmosféru starých mechanismů, které nahradily moderní stroje.

Lednický dále uvádí, že z dřívějších prosperujících průmyslových oblastí se stávají regiony, kde probíhá restrukturalizace průmyslu se všemi dopady. Z průmyslových objektů se často stávají opuštěné prostory, pro které se vžilo označení „brownfields“. Není však správné vyjadřovat názor, že když nějaké výroba skončila, je nutno vysloužilou techniku i budovy likvidovat. Záchrana těchto objektů je prvořadým úkolem nejen památkářů, ale celé společnosti. Zároveň je pravda, že zařízení i objekty, kde před několika týdny či několika lety skončila výroba, nepůsobí příliš přívětivě – polorozpadlé budovy, rezivějící konstrukce, letité nánosy odpadu i špíny nebo pozdější dostavby a úpravy objektu často podkopávají jeho původní historickou hodnotu. „Proto plány na jejich zachování a případné nové využití vyžadují přesvědčivé argumenty, značnou dávku fantazie i nadšení a významnou finanční i osobní podporu. Proto je v oblasti uchování technických památek vedle profesionálního zabezpečení hledat i mnoho nadšení a lásky k technice a historii.“ (Lednický 2004)



### **3.3.3 Definice technických památek**

Podle Dvořákové (2007) se technickou památkou rozumí jedinečné nebo typické hmotné pozůstatky dokládající vývoj techniky a její úroveň v určitých historických podmínkách. Dále uvádí, že se technické památky dělí do dvou základních skupin, na movité a nemovité.

Podle Klimešové se technické památky dále dělí takto:

AM - stavby pro lázeňství

AS - vojenské a opevňovací stavby

B - zemědělské stavby

C - stavby pro zpracování zemědělských produktů

D - stavby pro zpracování dřeva

E - energetické stavby

F - vodohospodářské stavby

G - dopravní stavby

H - stavby pro spoje

I - stavby a pozůstatky těžby surovin

J - stavby pro hutnictví a kovovýrobu

K - ostatní výrobní stavby

X - archeologické nálezy a naleziště

### **3.3.4 Ochrana technických památek a průmyslové dědictví**

Podle Dvořákové (online, 2019) byl první zákon o kulturních památkách vydaný v roce 1958 a jeho hlavním nástrojem se stal Ústřední seznam kulturních památek. Tento seznam obsahoval zejména umělecké památky a obecně známé technické stavby. V prvopočátcích tento seznam obsahoval zhruba 30 000 lokalit, z nichž pouze zhruba 1000 bylo technického rázu. Tento seznam nebyl až do vydání nového zákona č. 20/1987 o státní památkové péči v roce 1987 příliš doplňován. Po vydání tohoto zákona bylo umožněno každé skupině nebo jednotlivci podat návrh na prohlášení určité věci za kulturní památku. Tímto byl odstartován žádoucí proces řádného doplňování seznamu, který však nepostupoval dost rychle, především kvůli nedostatečnému personálnímu zajištění. Zároveň se v této době razantně změnil pohled na ochranu kulturního

dědictví z přelomu 19. a 20. století a tyto objekty teprve v této době začala veřejnost vnímat jako součást průmyslového dědictví. V 80. letech se o rozšiřování tohoto seznamu zasloužila nově vzniklá organizace Sekce ochrany průmyslového dědictví.

Dvořáková (online, 2019) dále uvádí, že výzkum průmyslového dědictví z 19. a 20. století nadále probíhá a jeho grantem je Územní odborné pracoviště v Ostravě. Je rozdělen na dvě části: Plošný výzkum – zachycení dochovaného technického fondu v terénu a Oborový výzkum – výzkum podle výrobních odvětví. Po vyhodnocení získaných informací pak přijde na řadu podání kvalifikovaného prohlášení věci za kulturní památku, který vede k vyrovnání disproporcí Ústředního seznamu.

Dvořáková (online, 2019) dále uvádí, že ač se mohlo zdát, že po Sametové revoluci v roce 1989 se pohled na ochranu technického a průmyslového dědictví, které bylo více než 40 let devastováno, změnil, bohužel se tak nestalo. Stále zůstávají ve společnosti předsudky, které jsou posílené vnímáním průmyslových objektů jako pozůstatků kapitalismu a také vštípená představa socialismu: „Postavíme si vše nové a lepší“. Dále uvádí, že jednou z cest ke změně v obecném povědomí a přístupu veřejnosti k zachování průmyslového dědictví, představuje možnost speciálního vysokoškolského studia industriální archeologie.

Podle Dvořákové (online, 2019) je v současné době na Ústředním seznamu kulturních památek 40 000 lokalit, z nichž je technických a průmyslových památek více než 2 800. Některé výjimečné stavby jsou zařazeny do seznamu národních kulturních památek.

### **3.3.5 Technické památky a cestovní ruch**

Lednický uvádí, že devadesátá léta byla v Evropě přelomová. V mnoha zemích došlo ke změnám politické situace k lepšímu a rozvinul se cestovní ruch. Mezi jednotlivými státy roste konkurence v nabídce pro cestovní ruch, a proto je nutné přicházet neustále s inovacemi. „Za jednu z velkých šancí tohoto rozvoje je možno považovat uplatnění technických památek a technických provozů v cestovním ruchu, kterých máme na území státu poměrně mnoho, a často představují jedinečné světové unikáty.“ (Lednický 2004) U movitých technických

památek se nejedná jen o exponáty vystavené v muzeích, ale stávají se součástí běžného života. Typickým příkladem využití dopravních prostředků při dopravě turistů, ať už pomocí originálu nebo dokonalé repliky.

Lednický navrhl následující základní formy využití technických památek:

- Provedení vnitřních rekonstrukcí objektu, čili změna technického a technologického vybavení na žádoucí úroveň, čímž je možno pokračovat v původní výrobní aktivitě. Původní vzhled i dispozice objektu by tak zůstaly zachovány a pouze podrobeny řádným opravám a údržbě za dohledu orgánů památkové péče
- Přestavba průmyslových objektů na objekty pro lidi přitažlivé a sloužící často i jako objekty využívané účastníky cestovního ruchu kam patří muzea, hotely, restaurace, tržnice, zábavná střediska, kongresové prostory, přičemž přestavba by zachovala původní jedinečnost objektu
- Výstavba průmyslových skanzenů a tvorba účelově zaměřených průmyslových muzeí i expozic průmyslových podniků
- Umožnění prohlídky historických či současných provozů, kde se uchovala pro návštěvníky přitažlivá původní technologie nebo naopak je zde progresivní technologické vybavení
- Přebudování dříve průmyslových objektů na objekty sloužící k bydlení, na kanceláře, sklady a jiné.

Lednický uvádí, že návštěvníky lákají nejen konkrétní repliky staveb dávných období, včetně dob prehistorických či středověku, ale i nejmodernější průmyslové objekty. Tuto důležitou úlohu u nás již sehrávají například jaderné elektrárny prostřednictvím svých informačních center. „A tak se mohou velmi rychle stát i místem neobvyklého zájmu i velmi moderní technická zařízení, i když nebudou mít patinu starobylosti a nebude možno je okamžitě považovat za technické památky i když rozvoj a pokrok v technice je dynamický.“ (Lednický 2004)

### **3.3.6 Technické památky v Libereckém kraji**

Podle Národního památkového ústavu (online, 2019) je Liberecký kraj velmi bohatý. Kromě textilních továren zde najdeme i zaniklé sklářské hutě, některé vodní a větrné mlýny, vodní elektrárny, silniční a železniční mosty, brusírny,

mačkárný skla, pivovary, přehrady anebo rozhledny. Všechny tyto stavby vyžadují specifický systém hodnocení a podléhají zvláštním přístupům při obnově.

Jak uvádí David (2005), najdeme v Libereckém kraji nespočet technických památek. Vyjmenuji alespoň ty nejdůležitější z nich. Velmi známé jsou přehrady v kraji - Bedřichovská v okrese Jablonec nad Nisou, dále přehrada Josefův Důl, která je nejmladší a podle mnohých odborníků také nejkrásnější. A v neposlední řadě Vodní nádrž Mšeno ve městě Jablonec nad Nisou, o které bude podrobně psáno v praktické části práce. V Bradlecké Lhotě nedaleko Lomnice nad Popelkou najdeme jeden z nejstarších dochovaných mlýnů. Další významnou technickou atraktivitou je Desná, která připomíná tragédii protržené přehrady z roku 1916. Dále uvádí jedinečnou, svého druhu jedinou dochovanou sušárnu chmele v Dubé. Další nedílnou součástí kraje je město Harrachov a jeho sklářská historie. Další, nejznámější technickou památkou v kraji je horský hotel a rozhledna Ještěd nedaleko Liberce. O této památce podrobněji v praktické části práce. Další významnou památkou je větrný mlýn v Jindřichovicích pod Smrkem. Technickým železničním skvostem v kraji je Ozubnicová železnice Tanvald – Kořenov – Harrachov. Také o této památce bude podrobně psáno v praktické části práce. V obci zvané Kundratice se dochovaly hezké roubené chalupy a také vodní Machův mlýn. Významnou technickou atraktivitou je, jak už bylo v této práci zmíněno, Máchovo jezero na Českolipsku, které je v létě hojně navštěvováno turisty. Další technickou památkou v okrese Liberec je viadukt v Novině, který je romantickým doplňkem půvabné podještědské krajiny. Jednou z nejromantičtějších železničních tratí je mezi Libercem a Tanvaldem a právě na této trase ve Městečku Smržovka můžeme najít například třípodlažní přádelnu Pribsch Erben. Nedaleko Sychrova můžeme najít impozantní kamenný viadukt, v údolí Mohelky. Štěpánka – tak se jmenuje zděná, osmiboká rozhledna s vysokým proskleným vyhlídkovým ochozem. V Jizerských horách najdeme kromě Štěpánky i rozhlednu na Špičáku, na Černé Studnici, Bramberk, Slovanka, Královka a za zmínku také stojí moderní, mladá rozhledna na nejvyšší hoře Jizerských hor Smrk. Dalšími technickými památkami, které nejsou tolik známé, avšak jsou pro tuto práci důležité, jsou Liberecké podzemí s expozicí o civilní obraně a nedávno zrekonstruovaný Zámecký Pivovar Frýdlant.

## 4 Praktická část

### 4.1 Vybrané technické památky Libereckého kraje

Pro zpracování v této bakalářské práci volím 5 níže uvedených technických památek, které jsou na následujících stranách popsány.

#### 4.1.1 Ještěd – televizní vysílač a hotel

Podle Davida (2005) se pravděpodobně málokterá česká hora může pochlubit tak výraznou dominantou, jako je Ještěd, který se tyčí nad Libercem. Dále uvádí, že Ještěd je se svou výškou 1012 metrů nad mořem nejvyšší horou Ještědského hřbetu. Na vrcholu hory se tyčí tato pozoruhodná stavba, která jako by byla přirozeným pokračováním tohoto tvrdého křemencového suku vytvořeného přírodou. Dále uvádí, že tento horský hřbet tvoří hranici bývalého českodubského a libereckého panství, která dříve po staletí bývala i hranicí národností.

Jak dále uvádí David, tato moderní víceúčelová stavba měla samozřejmě své předchůdce. První dřevěná chata byla na Ještědu postavena již v roce 1847, nedlouho na to ji nahradil jednoduchý kamenný objekt. Roku 1867 byla dokončena silnice z Horního Hanychova do Křižan a tím se staly tyto špatně přístupné končiny dostupné. Dále uvádí, že po dokončení této silnice vznikla dřevěná vyhlídková věž, která byla několikrát stržena větrem, avšak vždy znovu obnovovaná. Dále uvádí, že později v roce 1885 nechal liberecký Horský spolek dostavět k chatě verandu. Objekt, který později získal název Rohanova chata, byl hojně navštěvovaný a turisty velmi oblíbený vydržel až do roku 1963. Díky neopatrnosti dělníků, kteří pálili trosky jiné nedaleké stavby, přeskočil oheň na Rohanovu chatu.

David dále říká, že vrchol Ještědu nezůstal holý dlouho. V letech 1966 – 1973 byl zde vybudován nový moderní hotel ve tvaru rotačního hyperboloidu. Podle tehdejších požadavků měl zde vzniknout komplex, který bude plnit jednak funkci horského hotelu s restaurací a jednak funkci šíření televizního signálu.

Jak uvádí Beran (2007), návrh architekta Karla Hubáčka byl vítězný. Dále uvádí, že návrh tohoto architekta se od ostatních odlišoval tím, že dokázal spojit obě již zmíněné požadované funkce do jedné budovy. Podle Berana podoba vítězného návrhu však některé lidi zaskočila a namítali, že nová věž naruší vžitý

obraz hory Ještědu. Dále říká, že na tyto výtky architekt reagoval tvrzením, že navržená stavba vrchol kopce nerozměľňuje, nýbrž jej dotváraí a podporuje rúst jeho vrcholu. Dále uvádí, že takto navržená budova vyvolala v té době i řadu technických otázek ohledně přírodních podmínek, které panují na vrcholu Ještědu. Dále uvádí, že do řešení těchto se zapojili odborníci z Československé akademie věd, ČVUT a z liberecké Vysoké školy textilní a strojní. Dále říká, že nově vyvinutá technologická zařízení a postupy byly chráněny patenty.



**Obrázek 3 Ještěd - televizní vysílač a hotel**

Zdroj: Region Tour (online, 2019)

Podle Berana slavnostní položení základního kamene proběhlo 30. července 1966 a generálním dodavatelem stavby byla firma Pozemní stavby z Liberce. Dále říká, že prvním milníkem byl 1. květen 1971, kdy vysílač začal přenášet televizní signál. Dále uvádí, že další dva roky trvalo dokončení interiérů hotelu a restaurace. Slavnostní otevření celé stavby se uskutečnilo 9. července 1973. Dále říká, že cena stavby činila, v roce 1973, 64 milionů československých korun.

Podle Berana jsou základním nosným prvkem stavby dvě různě vysoké soustředěné železobetonové trouby o průměru 5 a 13 metrů, na kterých jsou na ocelové konstrukci zavěšena jednotlivá podlaží hotelu. „Na základové desce se v 1. NP nacházejí strojovny všech energetických zařízení. Polovina plochy 1. NP tvoří

televizní přenosový sál, spojený s anténními systémy v 9. NP výtahem ve vnitřní nosné troubě. Na vnějším obvodu 2. NP se ve výšce 1014 m n. m otevírá vyhlídková terasa, navazující přímo na dvě půlkruhové přístupové rampy.“ (Beran, 2007) Dále říká, že 2. NP dále tvoří vstupní hala s recepcí, jejímž dominantním prvkem je zavěšené schodiště vedoucí přímo do 3. NP. To zaplňuje restaurace se třemi sty místy, barem a salonkem, jejíž obvod je maximálně prosklen. Následující dvě podlaží slouží ubytování, ve 4. NP je 14 hotelových pokojů celkem pro 56 hostů, přístupných z chodby mezi nosnými troubami stavby, do které vede z recepce schodiště a zvláštní výtah. 5. NP obsahuje pokoje pro zaměstnance vysílače i hotelu a dva třípokojové byty. Dále říká, že následující 6. - 8. NP je vyhrazeno vysílacím anténám. Dále uvádí, že v 8. a 9. podlaží se nachází nádrže na pitnou vodu a záložní bateriové zdroje energie, 10. NP obsahuje strojovnu výtahu. Na stožáru je dále upevněn samonosný laminátový nástavec (při rekonstrukci roku 1997 o tři metry prodloužený), v němž jsou umístěny televizní antény. Dále uvádí, že ve výšce přibližně 91,5 metru od základny se dnes nachází vrchol stavby, což odpovídá nadmořské výšce přibližně 1098 metru.

Podle Národního památkového ústavu zapsalo Ministerstvo kultury ČR stavbu mezi nemovité kulturní památky. Podle Nařízení vlády č. 422/2005 Sb. je budova od 1. ledna 2006 prohlášena za národní kulturní památku ČR. Beran dodává, že od 27. května je tato stavba také součástí Indikativního seznamu kulturních statků České republiky, z kterých se nominují stavby pro zápis do Seznamu světového dědictví UNESCO.

Region-tour (online, 2019) uvádí, že na Ještěd se lze dostat několika způsoby, buď lanovkou, nebo výběrem jedné z několika zajímavých turistických tras. Ještěd má tu výhodu, že má svým návštěvníkům co nabídnout po celý rok, v létě jde především o pěší turistiku, kterou lze doplnit sjezdem zpět dolů na koloběžkách a v zimě zde funguje skiareál. Dále říká, že hlavními důvody proč se lidé na Ještěd vydávají, jsou za předpokladu pěkného počasí nádherné výhledy do okolí, kde lze spatřit Jizerské hory, Liberec nebo dokonce Krkonoše. A vedle výhledů zde lidé také obdivují zdejší, již zmíněnou stavbu.

#### 4.1.2 Liberecké podzemí – expozice věnovaná civilní obraně

Podle VisitLiberec (online, 2019) byly při stavbě tohoto krytu využity původní štol, které vznikly při hledání ložisek železné rudy. V roce 1944, za 2. světové války se začal budovat úkryt I. třídy odolnosti. Na tehdejších ražení štol pracovalo 318 zajatců, a dále uvádí, že za jednu směnu vyrazili přibližně 1,5 metru. Dále říká, že v padesátých letech proběhla první vlna rekonstrukce a kryt byl přebudován na protiatomový kryt. Vodoinstalace a elektroinstalace proběhla naposledy v roce 1976. Jak uvádí Městské informační centrum Liberec (online, 2019), tak tento kryt civilní obrany v Lucemburské ulici v Liberci, ve kterém se dochovalo i jeho původní vybavení. Podle VisitLiberec se jedná o vodohospodářství – v krytu najdeme 2 studny a kanalizace je napojena na veřejnou síť a v případě válečného stavu ji lze hermeticky oddělit. Dále dodává, že při výpadku energie lze vodu čerpat ruční pumpou. Dále zde můžeme najít dva diesela agregáty, které jsou dodnes funkční. Dále uvádí, že rovněž vzduchotechnika je v provozuschopném stavu a nabízí také, pro případ výpadku energie, ruční pohon dvěma klikami. Nachází se zde 4 vchody, zabezpečené pancéřovými dveřmi a 3 nouzové výstupy. V neposlední řadě lze zde spatřit původní vybavení krytu – například lopaty, krumpáče, palice, páčidlo, vysílač radiomajáku, náhradní filtry do vzduchotechniky nebo petrolejové lampy.



**Obrázek 4 Liberecké podzemí**  
Zdroj: Liberecký kraj (online, 2019)



VisitLiberec uvádí, že drtivá většina vybavení je opravdu původní a tento kryt dává zavzpomínat na dobu, kdy nutnost civilní obrany byla součástí běžného života. V období války byl tento kryt schopen pojmout až 2500 lidí, dnes je to zhruba o tisíc méně. Podle iDnes byl tento kryt veřejnosti otevřen v září roku 2010 a zájem o prohlídky mají jak turisté, tak školy z Liberce i okolí. Dále uvádí, že město nejprve zjišťovalo, jak se bývalé kryty daří využít jinde – zde se inspirovali v německém Berlíně.

VisitLiberec dále říká, že mimo zážitku ze samotného prostředí mohou zde návštěvníci také obdivovat expozici, která je věnována civilní obraně. Součástí výstavy je i 20 velkoplošných panelů, na kterých naleznete řadu informací i o dalších místech libereckého podzemí, jejímž autorem je známý odborník na liberecké podzemí a autor stejnojmenné knihy Ivan Rous, který podle iDnes říká, že občané Liberce mnohdy nemají o podzemních objektech ani tušení. Podle VisitLiberec jsou ke zhlédnutí i další dobové dokumenty a exponáty mající vztah k civilní ochraně. Po seznámení s historií následuje vlastní prohlídka krytu a jeho vybavení s odborným výkladem průvodce.

VisitLiberec uvádí, že samotné prohlídky se konají vždy každou první sobotu v měsíci. Na prohlídku je nutné se objednat předem na MIC v Liberci. Prohlídka je dlouhá 70-90 minut a celý ten okruh měří zhruba jeden kilometr.

#### **4.1.3 Zámecký pivovar Frýdlant**

Podle Pivovar-frydlant.com (online, 2019) první zmínky o pivovaru pochází z konce 14. století, kdy se v něm vařilo pivo pro potřeby zdejšího hradu. O dvě století později se ovšem kvůli lepší dostupnosti přírodních zdrojů přestěhoval do podhradí na břeh řeky Smědé. V dalších letech se pivovar postupně rozšiřoval a zvyšovala se také jeho roční produkce, která na počátku 20. století přesahovala 30 tisíc hektolitrů piva. Ovšem s ohledem na objem finančních prostředků, jež by si vyžádala jeho modernizace, došlo v roce 1949 k ukončení provozu pivovaru a jeho prostory se využívaly pro zrání sýrů a uskladnění zeleniny. Dále uvádí, že po více než 70 letech skončila doba chátrání objektu a pivovar koupil nový investor s cílem obnovit vaření piva ve Frýdlantu. Také říká, že roku 2012 začala rekonstrukce části areálu a samotný provoz pivovaru byl obnoven na jaře 2014. Podle Voničky (2016)

stojí za obnovou tohoto pivovaru obdivuhodný projekt, který si dal za úkol, kromě obnovení vaření piva také opravit veškeré zchátralé budovy a tyto prostory následně využít pro vytvoření pivovarské restaurace, dále jako školící centrum pro sládky a místnosti pro pořádání nejrůznějších typů akcí s cílem rozšířit kulturní a společenské vyžití ve městě. Dále dodává, že dlouhodobým cílem je rozšířit kapacity pivovaru, údajně až za hranici minipivovaru, na 20 000 hl.

Také podle Pivovar-frydlant.com je zde pro návštěvníky nachystaná přibližně hodinová prohlídka, během které je k vidění celý areál pivovaru, včetně dosud nezrekonstruované části. Dozvíte se zde něco o historii pivovaru a o tom, jak probíhala výroba piva dřív v porovnání se současností. Součástí prohlídky je také možnost degustace piv z ležáckých tanků.



**Obrázek 5 Zámecký pivovar Frýdlant**  
Zdroj: Pivovar Frýdlant (online, 2019)

#### **4.1.4 Přehradní nádrž Mšeno – Jablonecká přehrada**

Podle Krajského úřadu Libereckého kraje (online, 2019) tato také obecně nazývaná jako Jablonecká přehrada je největší přehrada v povodí Lužické Nisy a leží nedaleko centra Jablonce nad Nisou. Dále uvádí, že přehrada je zajímavá tím, že patří mezi největší městské nádrže ve střední Evropě. Jak popisuje Žák a kol. (2006) se jablonecko nachází v podhůří Jizerských hor a náleží převážně k povodí

Lužické Nisy. Při přechodu oblačnosti zde často dochází k vydatným déletrvajícím dešťům, které způsobovaly v údolích horských potoků a říček ničivé povodně. Dále říká, že po vzniku libereckého Vodního družstva se také místní podnikatelé zapojili do Generálního projektu na výstavbu šesti přehrad v povodí Lužické Nisy. Jednou z navržených staveb byla i tato přehrada umístěná na Mšenském potoce v Jablonci nad Nisou. Dále uvádí, že i přesto, že se našlo mnoho odpůrců díla, tak se ji podařilo v letech 1906-1910 vybudovat.



**Obrázek 6 Přehradní nádrž Mšeno**  
Zdroj: Liberecký kraj (online, 2019)

Žák a kol. dále uvádí, že výstavbu vodního díla provedla firma Franz Schön a synové. Rozsáhlý komplex soustav byl rozdělen na dvě samostatné stavby. Základ hráze tvoří 1 m vrstvy betonu a teprve na ní začalo zdít přehradní těleso. Dále pokračoval obdobný stavební postup jako na ostatních přehradách. První stavba byla dokončena v průběhu roku 1909 a ještě ten rok zkolaudována a druhá stavba byla hotova na konci roku 1909 a zkolaudována v březnu roku 1910. Dále dodává, že celá soustava vodního díla si vyžádala náklad 4,24 milionu rakouských korun. Také uvádí, že přehrada je postavena do oblouku s poloměrem křivosti 350 m, má výšku 20 m nad základem a délku 425,5 m v koruně. Celé vodní dílo zadržuje vodu o celkovém objemu 2,786 milionu m<sup>3</sup>. Součástí je také štola vedená z Lužické Nisy do nádrže sloužící k převodu povodňových toků, je dlouhá 636 m, s rozdělovacím

objektem v Pasekách a dále štola z Bílé Nisy vedoucí do nádrže, dlouhá 1758 m a s rozdělovacím objektem v Loučné.

Žák a kol. říká, že během dlouhé historie tohoto vodního díla nebylo potřeba provádět příliš mnoho významných zásahů nebo úprav, kromě řešení jednoho chronického problému projevujícího se zamokřením terénu pod přehradou. Pro objasnění těchto příčin proběhly v letech 1986-1988 a v roce 1996 geotechnické výzkumy, které potvrdily špatnou kvalitu betonů základu hráze, sníženou filtrační stabilitu a nutnost sanačního zásahu. Dále uvádí, že tento zásah u nás v té době neměl obdoby a jednalo se o vysoce technicky náročné dílo. K využití energie při vypouštění vody byl na odbočce pravé spodní výpusti osazen malý turboagregát na výrobu elektrické energie. Při hltnosti 120l/s spádu 13 m je jeho dosažitelný výkon 11 kW.

Podle Krajského úřadu Libereckého kraje (online, 2019) přehrada slouží především k rekreaci. Jsou zde písčité a travnaté pláže, vstup do vody je v závislosti na konkrétní lokalitě mírný až velmi prudký. V bezprostřední blízkosti se nacházejí kurty na plážový volejbal, hřiště, dětské koutky a betonová hřiště na fotbal, tenis či basketbal, množství stánků s občerstvením a několik restaurací.

#### **4.1.5 Ozubnicová železnice Tanvald – Kořenov - Harrachov**

Podle Zubacka.cz (online, 2019) ozubnicová železnice neboli Zubačka Tanvald – Kořenov – Harrachov je nejstrmější trať v Česku. Podle Šírové Motyčkové (2012) se jedná o jedinou ozubnicovou dráhu u nás a na rozdíl od jiných tohoto druhu, zůstal zde zachován normální rozchod kolejí a kořenovská zubačka, která je dnes jedinou funkční neelektrifikovanou tratí tohoto typu s normálním rozchodem kolejí v Evropě byla prohlášena v roce 1992 za národní kulturní památku. Zubacka.cz dále říká, že stavitelé si pomohli ozubnicí, ozubeným pásem mezi kolejemi, do kterého zapadá ozubené kolo lokomotivy. Podle Šírové Motyčkové (2012) se na trase nacházejí čtyři tunely o celkové délce 1413 m. V nejstrmějších úsecích, kde sklon dosahuje téměř 58 promile, byla instalována Abtova dvojitá ozubnice. Dále uvádí, že provoz původně zajišťovaly speciální parní lokomotivy z rakouského Floridsdorfu. „Pravidelné vlaky již ozubnici nepotřebují,

ale díky Železniční společnosti Tanvald se můžete při nostalgických jízdách svézt vlakem s unikátní ozubnicovou lokomotivou.“ (Zubacka.cz, online, 2019)

Podle Zubacka.cz lze vedle zážitku ze samotné nostalgické jízdy po této železnici mohou také návštěvníci zavítat do místního muzea ozubnicové dráhy, které se nachází v budově bývalé železniční stanice Kořenov. Zdejší expozice je zaměřena především na zubačku, její pestrou ale často pohnutou historii, zvláštnosti provozu a zde nasazovaná vozidla. V menší míře se pak věnuje okolním železničním tratím, včetně tratě Kořenov - Szklarska Poręba. „V prostorách muzea je umístěno nejen množství textů a fotografií zabývajících se historií, současností a budoucností ozubnicové trati Tanvald - Kořenov a navazující trati z Kořenova do Szklarské Poreby, ale také exponáty, které se váží k této unikátní trati. Mezi exponáty můžete shlédnout modely různých druhů ozubnic, ozubnicové dvojkolí a jeho uložení a další technické zajímavosti.“ (Zubacka.cz, online, 2019) Vedle muzea stojí také za zmínku také výtopna Kořenov, která se věnuje výstavě historických železničních vozidel a probíhá zde také jejich údržba.



**Obrázek 7 Ozubnicová železnice, ukázka z nostalgické jízdy**  
Zdroj: Zubačka (online, 2019)

## **4.2 Sběr informací a průběh ýet ení, výzkumu**

Cílem této bakalářské práce je zjistit význam a využití vybraných technických památek v cestovním ruchu v Libereckém kraji. V praktické části jsou vytvořeny a použity dotazníky, které měly za úkol na tyto otázky odpovědět.

Nejdůležitější otázky obsažené v dotazníku zjišťovaly:

- zájem o technické památky,
- co si každý představí pod pojmem „technická památka“,
- názor na publicitu těchto památek,
- názor na jejich potenciál pro cestovní ruch,
- seřazení vybraných památek podle atraktivity pro cestovní ruch.

Metodika sběru informací spočívala ve vytvoření dotazníku, který obsahuje 20 otázek. Otázky uzavřené s možností volit pouze jednu nebo jednu a více možností. Těchto otázek je použito nejvíce – 15. Dále jsou zde 4 otázky otevřené, kam dotázaní mohli vypisovat své odpovědi. Poslední otázka spočívá v seřazení odpovědí podle priorit. Na začátku dotazníku jsou v krátkých odstavcích charakterizovány vybrané jednotlivé technické památky. Je to uděláno z toho důvodu, pokud by respondent dosud o některé z těchto památek neslyšel, tak aby si pomocí této krátké charakteristiky mohl udělat alespoň představu, o co se jedná.

Dotazník byl vytvořen pomocí online aplikace Survio. Jeho šíření probíhalo pomocí sociálních sítí a rozesláním elektronickou poštou mezi mé přátele, přátele přátel a mojí rodinu v období 3 týdnů, od 27. března do 17. dubna 2019. Tato metoda sběru informací se ukázala jako rychlá a časově úsporná. Ovšem její nevýhoda spočívá v tom, že byla takto oslovena především mladá část populace ve věku do 35 let.

### 4.3 Zpracování výsledk dotazníkového ýet ení

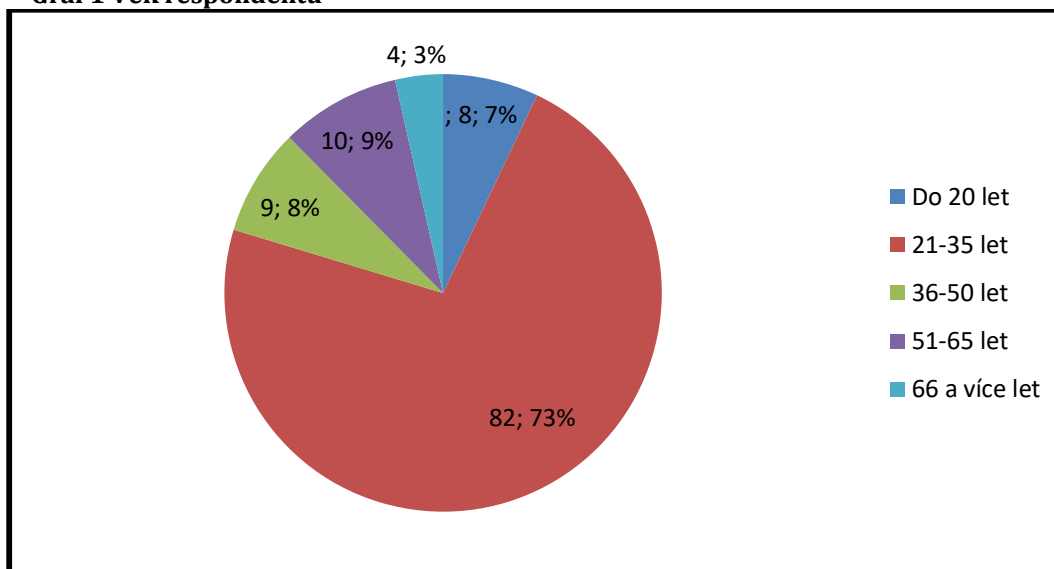
#### Otázka 1: Pohlaví?

Z celkových 113 respondentů bylo 71 (63%) žen a 42 (37%) mužů.

#### Otázka 2: Věk?

Jak už bylo zmíněno, tak tento dotazník oslovil především mladé lidi do 35 let. Ze všech respondentů jich bylo 8 (7%) do 20 let, 82 (73%) zúčastněných bylo ve věku 21-35 let, dalších 9 (8%) bylo ve věku 36-50 let, ve věku 51-65 let bylo 10 (9%) respondentů a nejméně osob – 4 (3%), které odpověděly na tento dotazník, bylo ve věku 66 a více let.

Graf 1 Věk respondentů



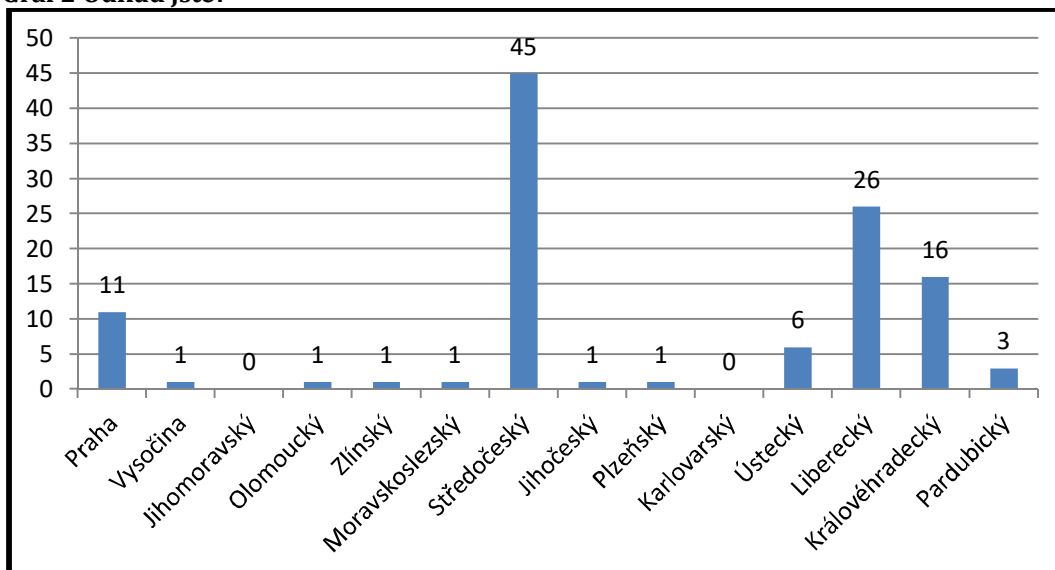
Zdroj: Vlastní výzkum

#### Otázka 3: Odkud jste?

Nejvíce osob, 45 (40%), které odpověděly na tento dotazník, pochází ze Středočeského kraje, který s Libereckým krajem sousedí. Samotný Liberecký kraj je na druhém místě s 26 (23%) respondenty. Další je jihovýchodní soused Libereckého kraje – Královéhradecký kraj s 16 (14%) respondenty. Na čtvrtém místě je Hlavní město Praha, odkud pochází 11 (10%) odpovědí. Dalším krajem je další soused Libereckého kraje – Ústecký kraj, odkud pochází 6 (5%) odpovědí. Posledním krajem, odkud je více, než jedna odpověď je kraj Pardubický. Odtud pochází 3 (3%) odpovědi. V krajích Olomoucký, Zlínský, Moravskoslezský,

Jihočeský, Plzeňský a Vysočina bylo nasbíráno po jedné (1%) odpovědi. V grafu je znázorněn počet respondentů z jednotlivých krajů.

**Graf 2 Odkud jste?**

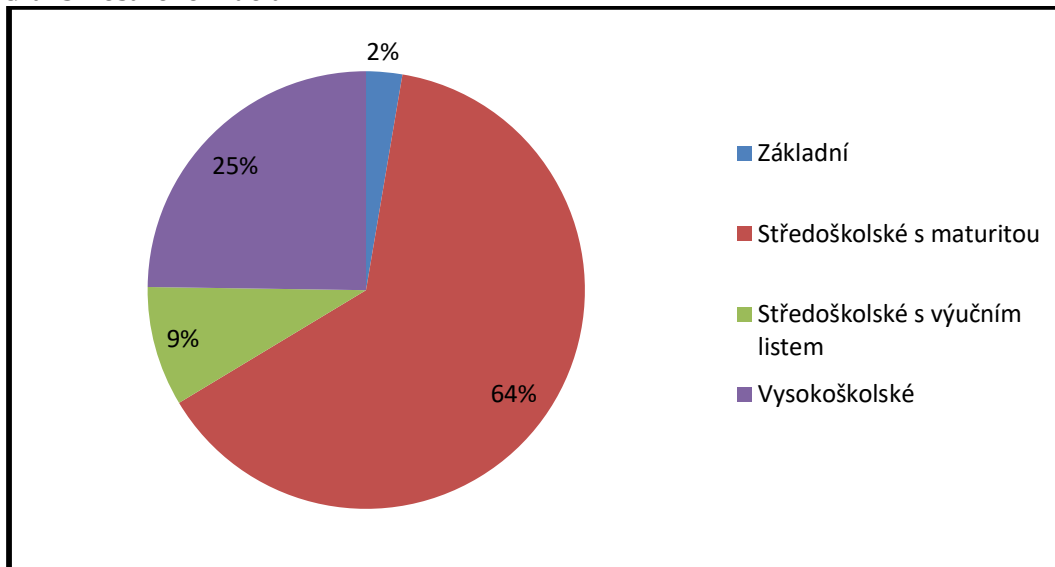


Zdroj: vlastní výzkum

#### **Otázka 4: Dosažené vzdělání?**

U této otázky respondenti vybírali ze čtyř možností. Nejvíce osob – 72 (64%) uvedlo, že dosáhlo středoškolského vzdělání s maturitou. Dalších 28 (25%) uvedlo vysokoškolské vzdělání. Dále 10 (9%) respondentů uvedlo středoškolské vzdělání s výučním listem a nejméně – 3 (2%) respondentů uvedlo vzdělání základní.

**Graf 3 Dosažené vzdělání**



Zdroj: vlastní výzkum



### **Otázka 5: Co si představíte pod pojmem „technická památka?“**

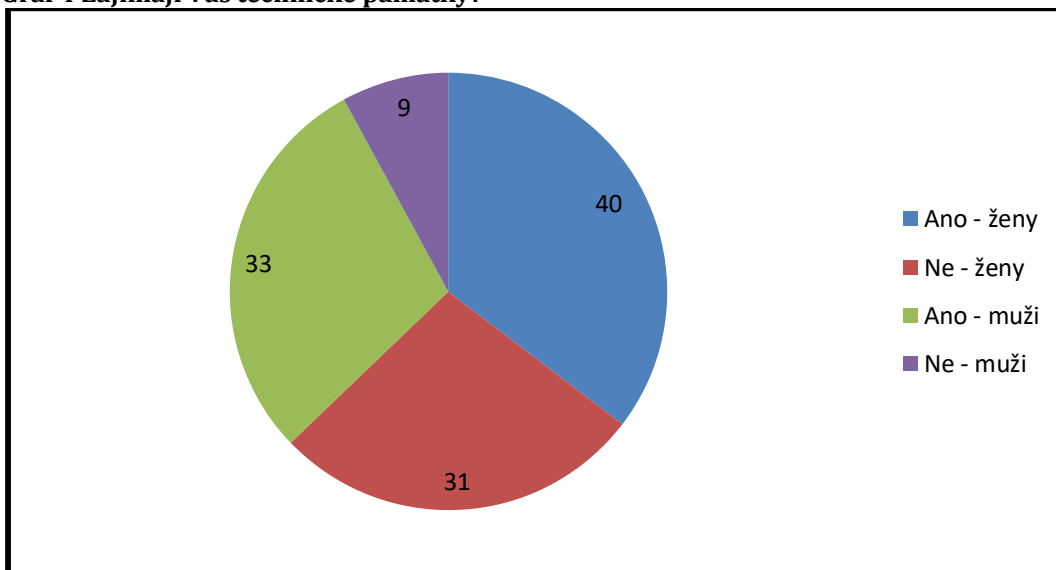
Tato otevřená otázka dávala respondentům prostor napsat to, co je nepadne, aby vysvětlili tento pojem. Odpovědi byly různé. Nejvíce ale lidé zmiňovali, že se jedná o památky, které dokládají vývoj a pokrok vědy, výroby a techniky. Mezi takové památky může být zařazena nevyužívaná stavba, technické zařízení nebo technické řešení, které je dnes už zastaralé a nevyužívá se. Dále několik odpovědí zmiňovalo, že se jedná o muzea, kde jsou vystaveny stroje a je vysvětleno, k čemu se používaly. Několikrát se objevilo i stručné tvrzení o tom, že se jedná o historickou stavbu, která je něčím výjimečná. Dva lidi dokonce odpověděli, že neví. Dále respondenti tuto otázku vysvětlovali pomocí příkladů, nejčastěji zmiňovali Ještěd, dále Koněspřežní železnici, visuté mosty, lanovky, vodní díla, vysílače, mosty, vojenské bunkry, Žižkovskou televizní věž, Petřínskou rozhlednu, Ostravské hutě, staré mlýny nebo opuštěné továrny.

Zde je odborná definice technických památek, použitá v teoretické části této práce: Podle Dvořákové (2007) se technickou památkou rozumí jedinečné nebo typické hmotné pozůstatky dokládající vývoj techniky a její úroveň v určitých historických podmínkách.

### **Otázka 6: Zajímají Vás technické památky?**

Z celkových 113 odpovědí se o technické památky zajímá 73 (65%) respondentů, ostatní – 40 (35%) uvedlo, že se o ně nezajímá. U této otázky je zajímavé, že ze 40 respondentů, které technické památky nezajímají, bylo 31 žen. Z celkového počtu žen a mužů technické památky zajímá 40 (56%) žen, zbylých 31 (44%) technické památky nezajímá. U mužů je zájem o techniku vyšší. Z celkových 42 mužů jich 33 (79%) uvedlo, že se o technické památky zajímá a zbylých 9 (21%) uvedlo, že nikoliv. V grafu je znázorněn počet respondentů pro danou odpověď.

**Graf 4 Zajímají Vás technické památky?**



Zdroj: vlastní výzkum

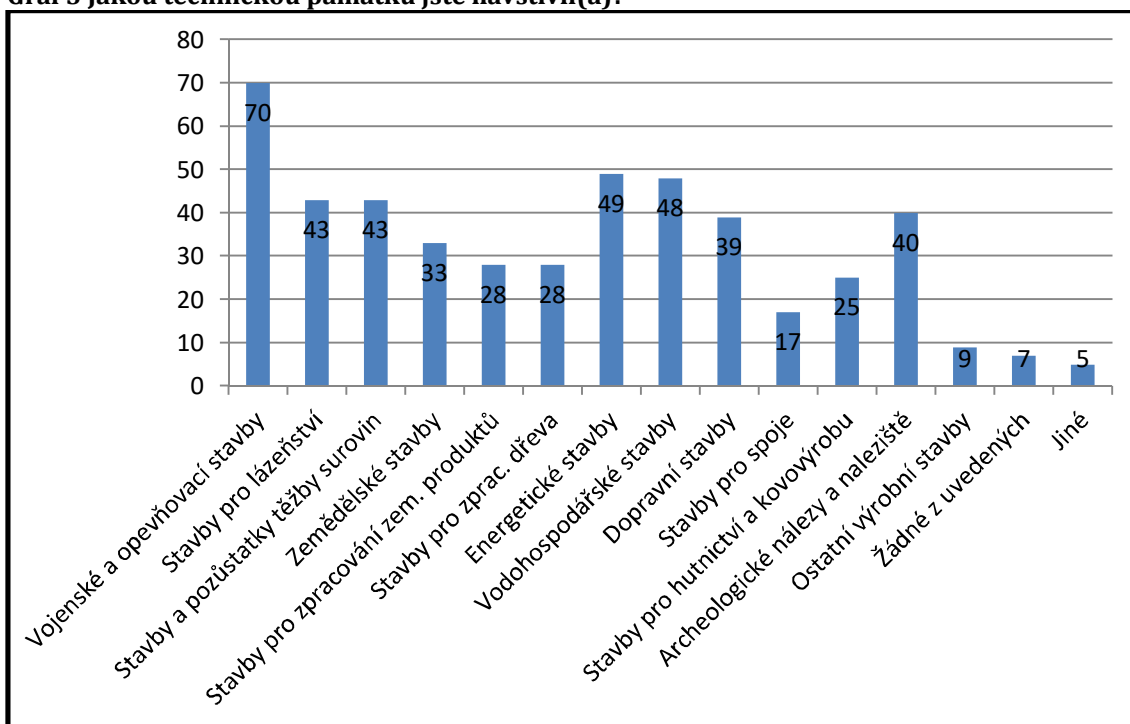
**Otázka 7: Navštívil(a) jste někdy některou z technických památek v ČR?**

Na tuto otázku respondenti opět odpovídali ano nebo ne. Výsledek dopadl jednoznačně. Ze všech respondentů jich 106 (94%) uvedlo, že navštívili a pouhých 7 (6%) uvedlo, že nenavštívili.

**Otázka 8: Jaký typ technické památky jste navštívil(a)?**

U této otázky respondenti mohli vybírat více odpovědí, podle toho, jaké všechny typy technických památek již navštívili. Nejvíce respondenti uváděli, že navštívili vojenské a opevňovací stavby, zde bylo 70 lidí ze 113. Dále 49 osob uvedlo, že někdy navštívili energetické stavby a dalších 48 jich někdy navštívilo vodohospodářské stavby. Dále 43 osob uvedlo, že navštívilo stavby pro lázeňství a stavby a pozůstatky těžby surovin. Naopak nejméně osob uvedlo, že navštívilo žádnou z uvedených nebo jinou, zde neuvedenou. V grafu je znázorněn počet respondentů, kteří navštívili daný typ technické památky.

**Graf 5 Jakou technickou památku jste navštívil(a)?**



Zdroj: vlastní výzkum

### **Otázka 9: Byl někdy Liberecký kraj Vaším turistickým cílem?**

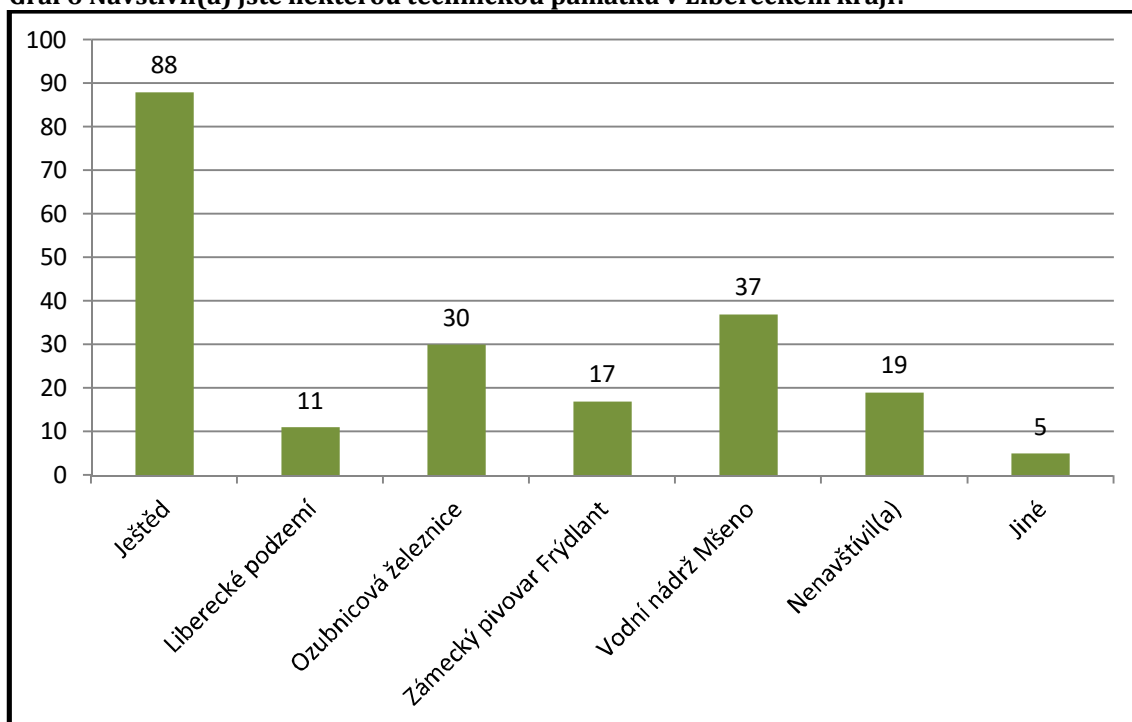
Na tuto otázku respondenti mohli odpovídat ano nebo ne. 99 (88%) jich uvedlo, že ano. Pro zbylých 14 (12%) respondentů Liberecký kraj nebyl turistickým cílem. Z těchto dat vyplývá, že Liberecký kraj má co nabídnout a můžeme hovořit o oblasti atraktivní pro cestovní ruch.

### **Otázka 10: Navštívil(a) jste některou technickou památku v Libereckém kraji?**

Tato otázka byla zaměřena již na pět konkrétních technických památek v Libereckém kraji. Respondenti měli možnost zvolit buď některé z těchto pěti vybraných, nebo napsat jinou, která nebyla uvedena, nebo zvolit možnost nenavštívil(a). Tuto možnost zvolilo 19 respondentů, neboli 17% dotázaných. Pět respondentů (4%) zvolilo možnost „jiné“ a konkrétně se jednalo o tyto objekty: Lázně Libverda, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Sklárna Harrachov, Pivovar Harrachov a protržená přehrada Desná. Ostatní respondenti volili mezi vybranými pěti památkami. Největší zastoupení měl podle očekávání Ještěd – ten navštívilo 88 (78%) všech dotázaných. Dále Vodní nádrž Mšeno, kterou navštívilo 37 (33%) ze všech dotázaných. Na ozubnicovou železnici Tanvald – Kořenov –

Harrachov zavítalo 30 (26%) ze všech dotázaných. Nejméně respondentů někdy navštívilo Zámecký pivovar Frýdlant a Liberecké podzemí – konkrétně 17 (15%) a 11 (10%) ze všech dotázaných. V grafu je vyjádřen počet respondentů, kteří navštívili danou technickou památku.

**Graf 6 Navštívil(a) jste některou technickou památku v Libereckém kraji?**

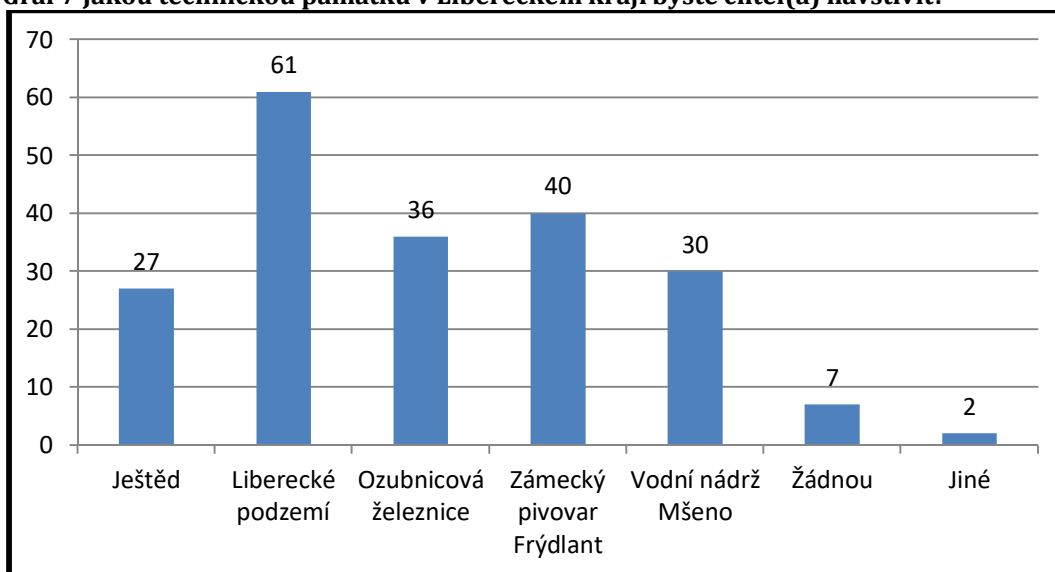


Zdroj: vlastní výzkum

### **Otázka 11: Jakou technickou památku v Libereckém kraji byste chtěl(a) navštívit?**

Tato otázka je podobná a souvisí s tou předchozí a nabízí téměř stejné možnosti odpovědí. Nejvíce respondentů uvedlo, že by chtělo navštívit Liberecké podzemí – jednalo se o 61 (54%) ze všech dotázaných. Dále 40 (35%) dotázaných uvedlo, že by chtělo navštívit Zámecký pivovar Frýdlant. Ozubnicovou železnici by chtělo navštívit 36 (32%) dotázaných. Na Vodní nádrž Mšeno by se chtělo podívat 30 (27%) respondentů. Na Ještěd by chtělo zavítat 27 (24%) dotázaných. Pouhých 7 (6%) dotázaných uvedlo, že nechce navštívit žádnou technickou památku v Libereckém kraji a 2 (2%) uvedlo, že by chtělo navštívit jinou, konkrétně se bohužel nevyjádřili. V grafu je vyjádřen počet respondentů, kteří by chtěli navštívit uvedenou technickou památku v Libereckém kraji.

**Graf 7 Jakou technickou památku v Libereckém kraji byste chtěl(a) navštívit?**



Zdroj: vlastní výzkum

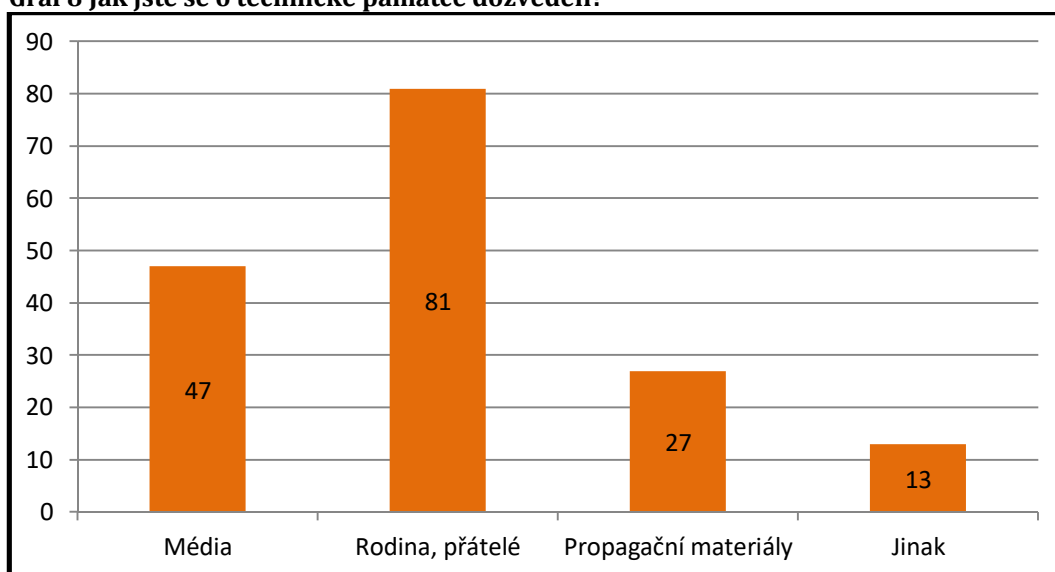
**Otázka 12: Byla někdy návštěva technické památky hlavním cílem cesty do Libereckého kraje?**

Na tuto otázku respondenti odpovídali jednoduše ano nebo ne. 63 (56%) dotázaných uvedlo, že ano, že jejich hlavním turistickým cílem v Libereckém kraji byla návštěva technické památky. Zbýlých 49 (44%) respondentů uvedlo, že nikoliv.

**Otázka 13: Jak jste se o technické památce dozvěděli?**

U této otázky respondenti vybírali ze čtyř možností: Média, Rodina a přátelé, Propagační materiály nebo Jinak. Mohli vybrat jednu nebo více odpovědí. Nejvíce – 81 (72%) dotázaných uvedlo, že od rodiny a přátel. Dále byla Média, která zvolilo 47 (42%) respondentů. Propagační materiály zvolilo pouze 27 (24%) dotázaných. Možnost Jinak vybralo 13 (12%) respondentů a jako konkrétní odpověď jich nejvíce uvedlo, že ze školy a ze sociálních sítí. Jeden respondent uvedl, že díky vlastnímu zájmu a další uvedl, že až díky tomuto dotazníku. V grafu je vyjádřen počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď.

**Graf 8 Jak jste se o technické památce dozvěděli?**

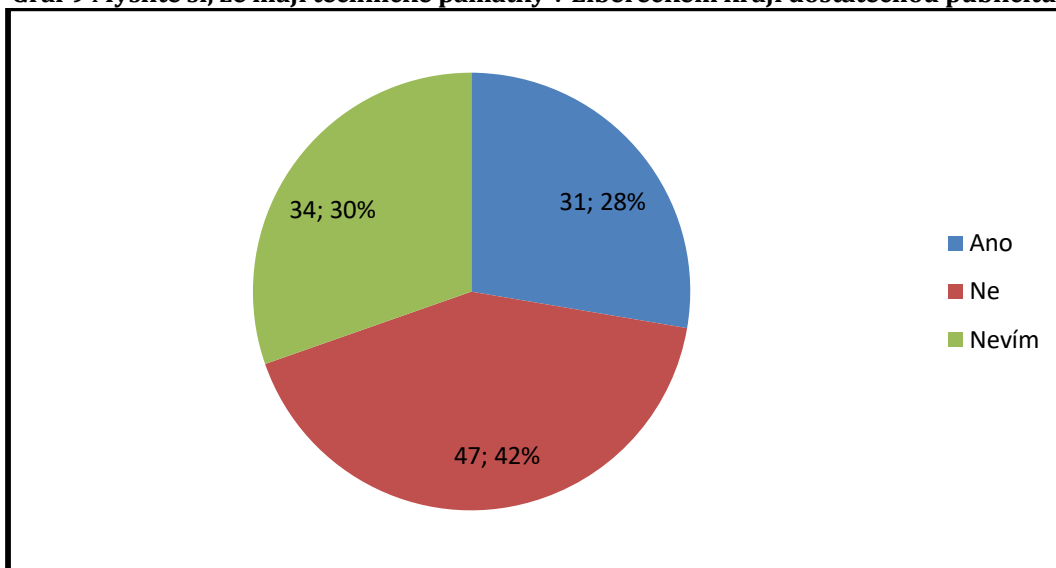


Zdroj: vlastní výzkum

**Otázka 14: Myslíte si, že mají technické památky v Libereckém kraji dostatečnou publicitu?**

Tato otázka nabízela tři možnosti pro odpověď, přičemž vybrat šlo pouze jednu. Nejvíce lidí se domnívá, že technické památky v Libereckém kraji nemají dostatečnou publicitu a zvolilo možnost „ne“. Jednalo se o 47 (42%) dotázaných. Toto se dalo odhadnout podle výsledku předchozí otázky, kde pouze 24% dotázaných uvedlo, že se o technické památce dozvěděli z propagačních materiálů. Na druhém místě byla možnost „nevím“, kterou zvolilo 34 (30%) dotázaných. Nejméně – 31 (28%) respondentů uvedlo, že si myslí, že mají dostatečnou publicitu.

**Graf 9 Myslíte si, že mají technické památky v Libereckém kraji dostatečnou publicitu?**

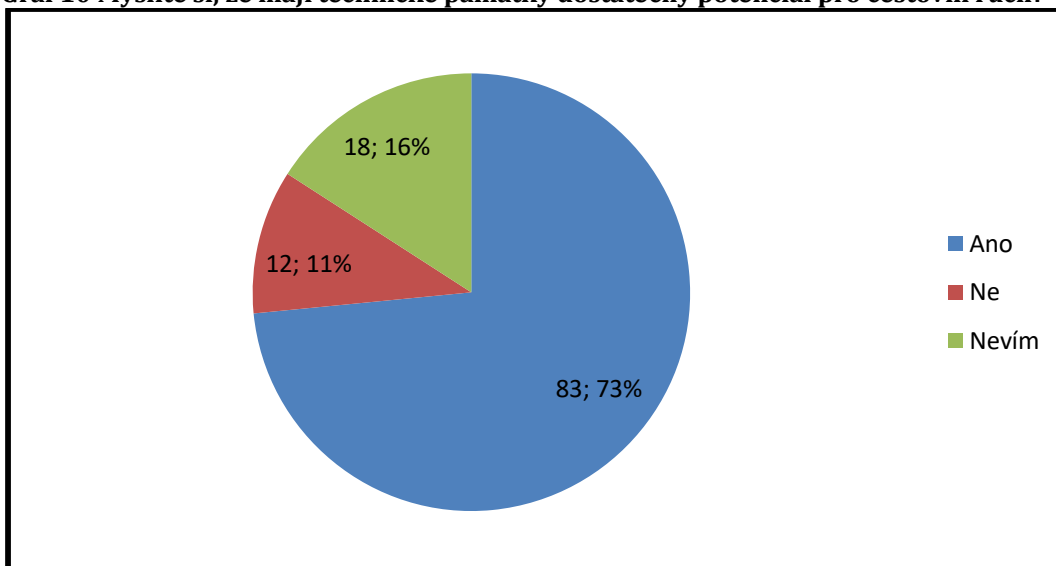


Zdroj: vlastní výzkum

**Otázka 15: Myslíte si, že mají technické památky dostatečný potenciál pro cestovní ruch v Libereckém kraji?**

Tato otázka nabízela stejné tři možnosti pro odpověď jako v předchozí otázce. Nejvíce lidí odpovědělo, že „ano“, že mají dostatečný potenciál. Jednalo se o 82 (73%) respondentů. Dále 18 (16%) uvedlo, že neví a nejméně – 12 (11%) respondentů uvedlo, že nemají dostatečný potenciál pro cestovní ruch.

**Graf 10 Myslíte si, že mají technické památky dostatečný potenciál pro cestovní ruch?**



Zdroj: vlastní výzkum

### **Otázka 16: V čem spatřujete nedostatek ohledně technických památek v Libereckém kraji?**

Tato otázka byla otevřená, aby respondenti mohli co nejlépe zformulovat jimi vnímaný nedostatek. Nejvíce, přibližně polovina, odpovědí kritizovalo nedostatečnou publicitu těchto památek – což vychází z otázky č. 14. Dále mnoho lidí žádný nedostatek nenapadlo a uvedli, že neví nebo žádný není. Další odpovědi kritizovali dominantnost Ještědu, který zná téměř každý a o to méně se mluví o těch ostatních. Kritizován byl také jejich technický stav, který není vždy u těchto památek v této oblasti stoprocentní, s tímto souvisí také několikrát zmíněná nedostatečná péče o tyto objekty a nutnost rekonstrukce. Několik dotázaných kritizovalo také jejich vzájemnou vzdálenost od sebe a nedostupnost. V neposlední řadě bylo také zmíněno, že nejsou tak atraktivní v porovnání s přírodními nebo jinými kulturními památkami.

### **Otázka 17: Co se Vám na technických památkách líbí?**

Tato otázka zůstala také otevřená a sešlo se mnoho různých odpovědí. Většina odpovědí byla jednoslovná a jednalo se o zmínky nejdůležitějších vlastností těchto památek. Největší zastoupení měly vlastnosti jako funkčnost, nadčasovost, výjimečnost, jednoduchost, účelnost a propracovanost. Dále lidé často hodnotili jejich historickou hodnotu, jedinečnou atmosféru a zručnost našich předků. V konkrétní rovině respondenti zmiňovali, že se jedná o nevšední a zajímavá místa na výlety a, že z Ještědu je nádherný výhled. V neposlední řadě nutno zmínit, že zhruba 10% dotázaných uvedlo, že neví, nebo, že se jim na technických památkách nic nelíbí.

### **Otázka 18: Slyšel(a) jste o některé ze zmíněných technických památek poprvé? Pokud ano, o které/kterých?**

Na tuto otázku respondenti odpovídali opět otevřeně. Největší skupina, přibližně třetina, odpověděla „ne“, že již o všech někdy slyšeli. Přibližně polovina ze všech, kteří o některé z těchto památek slyšeli poprvé, uvedlo, že to bylo právě Liberecké podzemí. Dále také mnoho lidí slyšelo poprvé o Zámeckém pivovaru Frýdlant a Ozubnicové železnici Tanvald – Kořenov – Harrachov. Méně

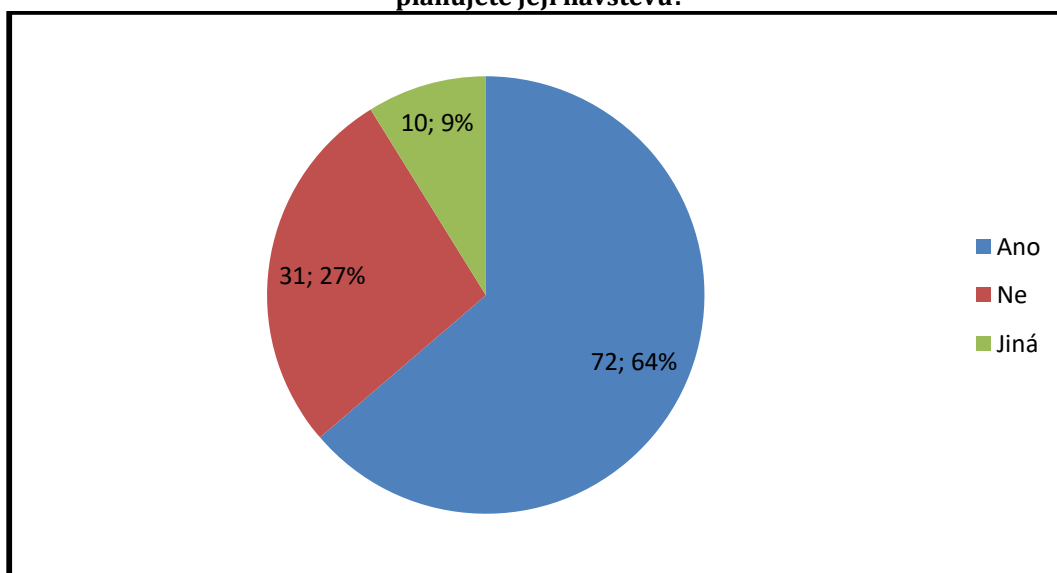


respondentů slyšelo poprvé o Vodní nádrži Mšeno a nejméně neznámý byl podle předpokladů Ještěd.

**Otázka 19: Zaujala Vás některá z uvedených technických památek v tomto dotazníku natolik, že plánujete její návštěvu? Případně zvolte možnost "jiná" a napište konkrétní památku/y.**

Na tuto otázku mohli respondenti odpovědět „ano“, „ne“ anebo „jiná“ – v případě, že chtěli být konkrétní. Největší zastoupení měla odpověď „ano“, kterou zvolilo 72 (64%) dotázaných. Dalších 31 (27%) zvolilo možnost „ne“. Zbýlých 10 (9%) respondentů bylo konkrétní. Polovina z nich uvedla, že je zaujalo a chtějí navštívit Liberecké podzemí, druhá polovina uvedla Ozubnicovou železnici Tanvald – Kořenov – Harrachov.

**Graf 11 Zaujala Vás některá z uvedených technických památek v tomto dotazníku natolik, že plánujete její návštěvu?**

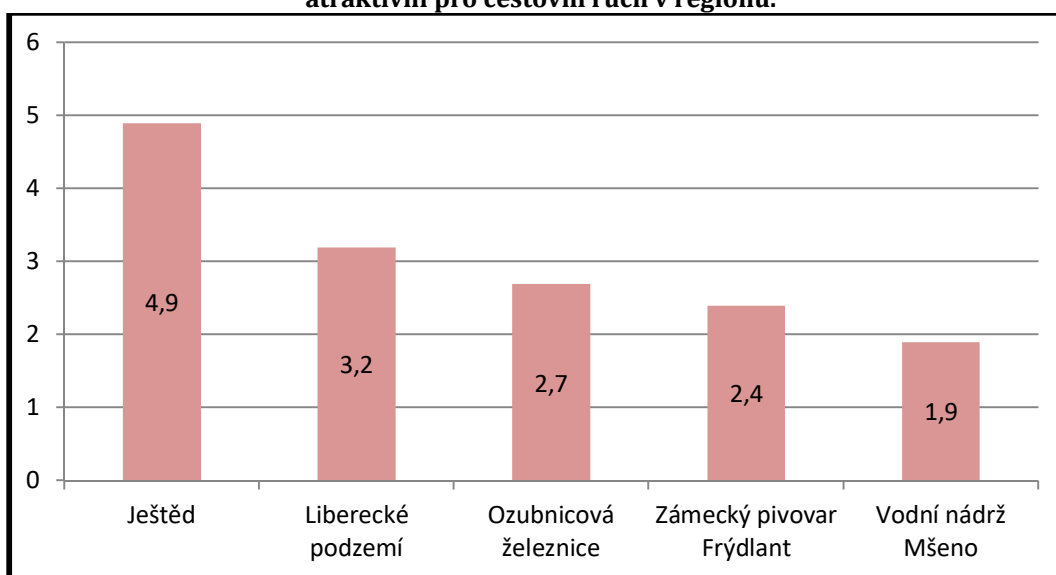


Zdroj: vlastní výzkum

**Otázka 20: Seřad'te technické památky použité v tomto dotazníku podle toho, jak jsou podle Vás atraktivní pro cestovní ruch v regionu.**

V této otázce měli respondenti za úkol seřadit podle vlastního uvážení zmíněné technické památky podle toho, jak jsou podle nich atraktivní pro cestovní ruch v regionu. Každý z dotázaných seřadil tyto památky od prvního do pátého místa a tím jim udělil body. Za první místo 5 bodů, za páté místo jeden bod. Výsledkem je průměr obdržovaných bodů ze všech řazení z každého dotazníku. Nejvyšší průměr a tudíž, podle respondentů, nejvíce atraktivní pro cestovní ruch v regionu je Ještěd s průměrem 4,9. Na druhém místě s průměrem 3,2 skončilo překvapivě Liberecké podzemí, ačkoliv ho navštívilo, podle otázky č. 10, pouze 10% dotázaných. Třetí místo patří ozubené železnici Tanvald – Kořenov – Harrachov, která obdržela průměr 2,7. Dále Zámecký pivovar Frýdlant s hodnotou průměru 2,4. Nejméně atraktivní, podle hodnocení dotázaných, skončila Vodní nádrž Mšeno s průměrem 1,9.

**Graf 12 Seřad'te technické památky použité v tomto dotazníku podle toho, jak jsou podle Vás atraktivní pro cestovní ruch v regionu.**



Zdroj: vlastní výzkum

## 5 Shrnutí výsledk dotazníkového ýet ení

Výsledky celého dotazníkového šetření, které probíhalo na jaře 2019, jsou podle mého názoru pozitivní v tom slova smyslu, že technické památky jsou turisticky oblíbené, ovšem s důležitou podmínkou, že mají dostatečnou publicitu.

Dotazník byl vyplněn 113 respondenty z různých koutů republiky. Největší zastoupení měli dotazovaní ze Středočeského kraje, po něm z Libereckého kraje a na třetím místě z Královéhradeckého kraje. Dotazovaní byli nejčastěji ve věku od 21 do 35 let a nejvíce z nich dosáhlo středoškolského vzdělání s maturitou.

Na otázku co si představují pod pojmem technická památka, nejčastěji odpovídali, že se jedná o památky, které dokládají vývoj a pokrok vědy, výroby a techniky. Mezi takové památky řadili nevyužívané stavby nebo nevyužívané technické řešení, které je už zastaralé. Jako konkrétní příklady respondenti nejčastěji zmiňovali Ještěd, Koněspřežní železnici nebo mosty, vodní díla a lanovky.

Překvapivým zjištěním bylo, že většina (65%) dotázaných se o technické památky zajímá a dokonce 94 procent respondentů už nějakou technickou památku v České republice navštívilo. V otázce jaký konkrétní typ technické památky navštívili, měly největší zastoupení vojenské a opevňovací stavby.

Další otázky se týkaly konkrétně Libereckého kraje. 88 procent dotázaných uvedlo, že Liberecký kraj byl někdy jejich turistickým cílem a 56 procent dotázaných uvedlo, že jejich cílem byla návštěva technické památky v kraji. Z toho vyplývá, že technické památky podstatně ovlivňují cestovní ruch v Libereckém kraji. Z vybraných pěti technických památek navštívilo nejvíce respondentů Ještěd. V otázce, kterou z těchto pěti vybraných by chtěli navštívit, nejvíce lidí odpovědělo, že Liberecké podzemí.

Dalším důležitým zjištěním byl názor respondentů na publicitu technických památek v Libereckém kraji. Podle výsledků vyplývá, že není dostatečná a rovněž tento problém uváděli jako hlavní nedostatek technických památek v Libereckém kraji. Tento problém se podle mého názoru týká propagace atraktivit celého Libereckého kraje, jak je popisováno v teoretické části. Myslím si, že toto zjištění je velká škoda, neboť, podle výsledků, se jedná o nevyužitý potenciál v cestovním ruchu, který tyto památky mají.

Poslední, důležitá, otázka zkoumala názor na atraktivitu jednotlivých památek. Respondenti měli za úkol seřadit pět vybraných od nejvíce po nejméně atraktivní. V tomto srovnání si podle očekávání nejlépe vedl Ještěd. Ovšem překvapením bylo Liberecké podzemí na druhém místě.

## **6 Záv ry a doporu ení**

### **6.1 Zhodnocení hypotéz**

#### **1. hypotéza: Technické památky nejsou v Libereckém kraji příliš oblíbené.**

Hypotéza nebyla potvrzena. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že více než polovinu dotázaných technické památky zajímají a téměř všichni již některou z technických památek v Libereckém kraji navštívili a chtějí navštívit další.

#### **2. hypotéza: Technické památky v Libereckém kraji nemají dostatečnou publicitu.**

Hypotéza byla potvrzena. Většina respondentů uvedla, že nemají dostatečnou publicitu a v další otázce to uváděli jako hlavní nedostatek technických památek v Libereckém kraji.

#### **3. hypotéza: Ještěd je nejznámější z uvedených technických památek.**

Hypotéza byla potvrzena. Z výzkumu vyplývá, že 78 % dotázaných Ještěd už navštívila.

#### **4. hypotéza: Liberecké podzemí je z uvedených nejméně známé.**

Hypotéza byla potvrzena. Tuto památku navštívilo pouze 10 % respondentů a na otázku, zda slyšeli v tomto dotazníku o některé ze zmíněných technických památek poprvé, respondenti nejvíce odpovídali právě Liberecké podzemí.

#### **5. hypotéza: O technické památky mají větší zájem muži než ženy.**

Hypotéza byla potvrzena. Z výzkumu vyplývá, že se o technické památky zajímá 79 % dotázaných mužů a pouze 56 % dotázaných žen.

### **6.2 Zhodnocení cíle práce**

Hlavním cílem této práce bylo charakterizovat technické památky v Libereckém kraji. Cíl byl splněn. V práci byly popsány důležité kapitoly z teorie cestovního ruchu, které se této problematiky týkají, dále zde byl charakterizován Liberecký kraj a jeho potenciál pro cestovní ruch se zaměřením na technické památky a v neposlední řadě došlo na charakteristiku technických památek v obecné i konkrétní rovině pro Liberecký kraj.

### **6.3 Zhodnocení výzkumných otázek cíle práce**

#### **Otázka 1: Co lze považovat za technické památky v Libereckém kraji?**

Na tuto otázku se podařilo odpovědět. V teoretické části práce je tato problematika popsána pomocí odborné literatury. V praktické části práce bylo zjištěno a vyhodnoceno, co si dotázaní představovali pod pojmem technická památka.

#### **Otázka 2: Jaká je jejich míra využití v cestovním ruchu v Libereckém kraji?**

Na tuto otázku se podařilo odpovědět. Pomocí dotazníkového šetření, které dopadlo pro tyto památky v Libereckém kraji pozitivně, neboť většina respondentů o technických památkách ví a jsou to oblíbené turistické cíle. Výsledek by byl ještě příznivější v případě, kdyby se tyto památky nepotýkaly s problémem nedostatečné publicity.

### **6.4 Návrhy a opatření**

Z teoretických východisek a provedené SWOT analýzy vyplývá, že v Libereckém kraji není elektrifikovaná železniční infrastruktura. Podle mého názoru by se tento problém měl postupně co nejdříve odstranit, alespoň na nejvíce frekventovaných tratích, neboť doprava pomocí železnice je turisty velmi oblíbená a díky tomu, že by vlaky jezdili na elektřinu, by se jednalo o mnohem ekologičtější formu vůči motorovým vlakům a ještě více vůči automobilové dopravě.

Druhým, mnohem vážnějším problémem, který vyplynul z dotazníkového šetření, je špatná propagace technických památek. Myslím si, že tento nedostatek by se měl co nejdříve odstranit a začít více, především ty méně známé, technické památky propagovat. Ať už v České republice nebo v zahraničních státech, se kterými Liberecký kraj sousedí. V dnešní době je v otázce propagace nejdůležitějším médiem internet a sociální sítě, které používá čím dál více, především mladých lidí, kteří chtějí cestovat, a podle mého názoru, by tato místa určitě upoutala pozornost některých z nich.

## 7 Seznam použité literatury

- [1] BusinessInfo  
CzechTrade, prov. stránek. *Charakteristika Libereckého kraje*. [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z:  
<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-libereckeho-kraje-2147.html>
- [2] BERAN, Lukáš. *Televizní vysílač a horský hotel Ještěd*. [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/televizni-vysilac-a-horsky-hotel-jested>
- [3] ČERTÍK, Miroslav a kol. *Cestovní ruch – vývoj, organizace a řízení*. (2000) Praha: Nakladatelství OFF. ISBN 80-238-6275-8.
- [4] DAVID, Petr, SOUKUP, Vladimír. *222 technických skvostů České republiky*. (2005) 1. vydání. Praha: Kartografie Praha. ISBN 80-7011-867-9.
- [5] DROBNÁ, Daniela, MORÁVKOVÁ, Eva. *Cestovní ruch*. (2013) 2. vydání. Praha: Nakladatelství Fortuna. ISBN 978-80-7373-079-6.
- [6] DVOŘÁKOVÁ, Eva. *Obrazový atlas technických památek, architektury a turistických zajímavostí v ČR*. (2007) Praha: Klub českých turistů. ISBN 978-80-7324-126-1.
- [7] DVOŘÁKOVÁ Eva. *Průmyslové dědictví*. [online]. [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <http://vcpd.fa.cvut.cz/wp-content/uploads/2014/05/prumyslove.dedictvi-web.pdf>
- [8] FORET, Miroslav, FORETOVÁ Věra. *Jak rozvíjet místní cestovní ruch*. (2001) 1. vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0207-X.
- [9] FRANCOVÁ, Eva. *Cestovní ruch*. (2003) 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0719-1.
- [10] HESKOVÁ, Marie, GEHINOVÁ, Blažena. *Využití technických památek v produktech cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: [http://www.cot.cz/data/cesky/05\\_07/c0705\\_priloha.pdf](http://www.cot.cz/data/cesky/05_07/c0705_priloha.pdf)

- [11] iDnes.cz  
iDnes.cz, prov. stránek. *Liberec odkryl bizarní svět podzemních krytů civilní obrany*. [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: [https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/liberec-odkryl-bizarni-svet-podzemnich-krytu-civilni-ochrany.A100915\\_133252\\_liberec-zpravy\\_alh](https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/liberec-odkryl-bizarni-svet-podzemnich-krytu-civilni-ochrany.A100915_133252_liberec-zpravy_alh)
- [12] KIRAL'OVÁ, Alžběta. *Marketing destinace cestovního ruchu*. (2003) 1. vydání. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-56-4.
- [13] KLIMEŠOVÁ, Hana. *Technické památky jižních Čech a jejich vliv na turistický potenciál*. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://is.vspj.cz/bp/get-bp/student/29610/thema/2198>
- [14] Krajská správa ČSÚ v Liberci  
Český statistický úřad, prov. stránek. *Nejnovější údaje o kraji*. [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xl>
- [15] LEDNICKÝ, Václav a kol. *Sborník příspěvků z kolokvia Ostrava*. (2004) 1. vydání. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava. ISBN 80-248-0610-X.
- [16a] Liberecký kraj  
Krajský úřad Libereckého kraje, prov. stránek. *Památky Libereckého kraje*. [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://kultura.kraj-lbc.cz/page412/agenda-oddeleni/pamatky-libereckeho-kraje>
- [16b] Liberecký kraj  
Krajský úřad Libereckého kraje, prov. stránek. *Dopravní infrastruktura v Libereckém kraji*. [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://kultura.kraj-lbc.cz/page412/agenda-oddeleni/pamatky-libereckeho-kraje>
- [16c] Liberecký kraj  
Krajský úřad Libereckého kraje, prov. stránek. *Přehradní nádrž Mšeno*. [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.liberecky-kraj.cz/drcs/94-prehradni-nadrz-mseno-jablonecka-prehrada.html>
- [17] MILNER, Adam, ŽDĀRSKÝ, Jan. *Liberecký kraj*. [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <http://websidepbtridy.wz.cz/20162017/6.o/referaty/06/liberecalfa.pdf>



- [18] MUŽÍK, Jan. *Význam technických památek pro zvolený region*. [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: [https://theses.cz/id/07ii1d/BP\\_Muk.pdf](https://theses.cz/id/07ii1d/BP_Muk.pdf)
- [19] Nařízení vlády č. 422/2005 Sb.  
Zákony pro lidi.cz, prov. stránek. *Nařízení vlády č. 422/2005 Sb.* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2005-422#p1-1>
- [20] PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost cestovního ruchu*. (2014) 3. vydání. Hradec Králové: GAUDEAMUS Univerzita Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-329-1.
- [21] Rozhledna Ještěd  
Region-tour.cz, prov. stránek. *Rozhledna Ještěd*. [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <http://www.rozhlednajested.cz/>
- [22] ŠÍROVÁ MOTYČKOVÁ, Kamila a ŠÍR, Jiří. *Technické památky České republiky*. (2012) 1. vydání. Olomouc: nakladatelství Rubico. ISBN 978-80-7346-141-6.
- [23] Ústřední seznam kulturních památek ČR  
Ministerstvo kultury, prov. stránek. *Ústřední seznam kulturních památek ČR*. [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/ustredni-seznam-kulturnich-pamatek-cr-266.html>
- [24] Visit Liberec  
Městské informační centrum Liberec, prov. stránek. *Liberecké podzemí*. [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: [http://www.visitliberec.eu/vyhledavani/?v=Libereck%C3%A9%20podzem%C3%AD&cat=kultura\\_a\\_zabava&detail=9153](http://www.visitliberec.eu/vyhledavani/?v=Libereck%C3%A9%20podzem%C3%AD&cat=kultura_a_zabava&detail=9153)
- [25] VONIČKA, Martin. *Pivní cestovní ruch v Libereckém kraji*. [online]. [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: [file:///C:/Users/admin/Downloads/DPTX\\_2013\\_2\\_11310\\_0\\_420658\\_0\\_145797.pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/DPTX_2013_2_11310_0_420658_0_145797.pdf)
- [26] Zámecký pivovar Frýdlant  
Pivovar-frydlant.com, prov. stránek. *Pivovar*. [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.pivovar-frydlant.com/pivovar/>
- [27] ZELENKA, Josef, PÁSKOVÁ, Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. (2012) 2. vydání. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2.

- [28] ZELENKA, Josef. *Cestovní ruch. Marketing*. (2015) 3. vydání. Hradec Králové: GAUDEAMUS Univerzita Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-543-1.
- [29] Zubačka  
Zubacka.cz, prov. stránek. *Zubačka*. [online]. [cit. 2019-04-13].  
Dostupné z: <http://www.zubacka.cz/>
- [30] ŽÁK, Ladislav a kolektiv. *Jizerskohorské přehrady*. (2006) 1. vydání. Desná v Orlických horách: Knihy 555. ISBN 80-86660-16-8.
- [31] Obrázek č. 1 – Schéma předpokladů ČR  
ZELENKA, Josef, PÁSKOVÁ, Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. (2012) 2. vydání. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [32] Obrázek č. 2 – Liberecký kraj – poloha v rámci ČR  
Cenová mapa ČR, prov. stránek. *Cenová mapa pozemků – Liberecký kraj*. [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.cenovamapacr.cz/ocenovani-pozemku/cenova-mapa-pozemku-liberecky-kraj/>
- [33] Obrázek č. 3 – Ještěd – televizní vysílač a hotel  
Region-tour.cz, prov. stránek. *Rozhledna Ještěd*. [online]. [cit. 2019-04-10].  
Dostupné z: <http://www.rozhlednajested.cz/>
- [34] Obrázek č. 4 – Liberecké podzemí  
Krajský úřad Libereckého kraje, prov. stránek. *Kryt civilní obrany Liberec*. [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.liberecky-kraj.cz/drcs/9153-.html>
- [35] Obrázek č. 5 – Zámecký pivovar Frýdlant  
Pivovar-frydlant.com, prov. stránek. *Pivovar*. [online]. [cit. 2019-04-10].  
Dostupné z: <https://www.pivovar-frydlant.com/>
- [36] Obrázek č. 6 – Přehradní nádrž Mšeno  
Krajský úřad Libereckého kraje, prov. stránek. *Přehradní nádrž Mšeno*. [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.liberecky-kraj.cz/drcs/94-.html>
- [37] Obrázek č. 7 – Ozubnicová železnice, ukázka z nostalgické jízdy  
Zubacka.cz, prov. stránek. *Zubačka*. [online]. [cit. 2019-04-13].  
Dostupné z: <http://www.zubacka.cz/>

- [38] Tabulka č. 1 – Liberecký kraj v číslech  
CzechTrade, prov. stránek. *Charakteristika Libereckého kraje*. [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z:  
<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-libereckeho-kraje-2147.html>

## **8 Přílohy**

Příloha č. 1 – Dotazník

## Význam a využití technických památek v Libereckém kraji

Dobrý den,

jmenuji se Richard Havránek a jsem studentem oboru Management cestovního ruchu na Fakultě informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové. Vyplněním tohoto dotazníku mi pomůžete se zpracováním mé bakalářské práce na téma: Význam a využití technických památek a průmyslového dědictví v Cestovním ruchu v Libereckém kraji.

Předem děkuji za Váš čas.

Charakteristika jednotlivých technických památek použitých v tomto dotazníku.

**Ještěd - televizní vysílač a hotel:** Televizní vysílač s hotelem na vrcholu Ještěd leží ve výšce 1012 metrů nad mořem. Má tvar hyperboloidu a stavba probíhala v letech 1966-1973 podle architekta Karla Hubáčka. Tvar budovy byl navržen tak, aby odpovídal místním povětrnostním podmínkám. Přitom dokonale navazuje na svahy hory a opticky dokončuje samotný vrchol Ještěd. Stavba je vysoká 94 metrů a anténa vysílače má 17 metrů. Hlavními důvody, proč se lidé na tento vrchol vydávají, jsou za předpokladu pěkného počasí nádherné výhledy do okolí a tato jedinečná stavba.

**Liberecké podzemí:** Tento bývalý kryt civilní obrany, ve kterém se dochovalo i jeho původní vybavení – například strojovna nebo filtro-ventilační zařízení dává zavzpomínat na dobu, kdy nutnost civilní obrany byla součástí běžného života. V období války byl tento kryt schopen pojmut až 2500 lidí, dnes je to zhruba o tisíc méně. V podzemí je pro návštěvníky připravena rozsáhlá expozice věnovaná civilní obraně. Prohlídky s průvodcem se konají každou první sobotu v měsíci a je nutné se předem objednat.

**Ozubnicová železnice Tanvald - Kořenov - Harrachov:** Přezdívána též zubačka. Jedná se o nejstrmější trať v Česku. Vedle zážitku ze samotné nostalgické jízdy po této železnici mohou návštěvníci zavítat do místního muzea ozubnicové dráhy, které se nachází v budově bývalé železniční stanice Kořenov. Vedle muzea za zmínku také stojí také výtopna Kořenov, která se věnuje výstavě historických železničních vozidel.

**Zámecký pivovar Frýdlant:** První zmínky o pivovaru pocházejí z konce 14. století. Na začátku 20. století přesahovala roční produkce 30 tisíc hektolitrů piva. Ovšem s ohledem na objem finančních prostředků, jež by si vyžádala jeho modernizace, došlo v roce 1949 k ukončení provozu pivovaru a jeho prostory se využívaly pro zrání sýrů a uskladnění zeleniny. Od roku 2012 začal nový investor s rekonstrukcí areálu a provoz pivovaru byl obnoven na jaře 2014. Pro návštěvníky je zde k vidění prohlídka pivovaru včetně degustace.

**Vodní nádrž Mšeno:** Též nazývaná jako Jablonecká přehrada je největší přehrada v povodí Lužické Nisy a leží nedaleko centra Jablonce nad Nisou. Přehrada je zajímavá tím, že patří mezi největší městské nádrže v Evropě, postavena byla v letech 1906-1910 a podnět ke stavbě daly ničivé povodně z konce 19. století. V současnosti přehrada slouží především k rekreaci.

### 1. Pohlaví

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Žena
- Muž

### 2. Věk

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- do 20 let
- 21 - 35 let
- 36 - 50 let
- 51 - 65 let
- 66 let a více

### 3. Z jakého koutu republiky pocházíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královéhradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Východní
- Jihomoravský kraj
- Olomoucký kraj
- Zlínský kraj
- Moravskoslezský kraj

#### 4. Dosažené vzdělání

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Základní
- Středoškolské s maturitou
- Středoškolské s výučním listem
- Vysokoškolské

#### 5. Co si představíte pod pojmem "Technická památka?"

#### 6. Zajímají Vás technické památky?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne

#### 7. Navštívil(a) jste někdy některou z technických památek v ČR?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne

Význam a využití technických památek v Libereckém kraji

8. Jaký typ technické památky jste navštívil(a)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- stavby pro lázeňství
- vojenské a opevňovací stavby
- zemědělské stavby
- stavby pro zpracování zemědělských produktů
- stavby pro zpracování dřeva
- energetické stavby
- vodohospodářské stavby
- dopravní stavby
- stavby pro spoje
- stavby a pozůstatky těžby surovin
- stavby po hutnictví a kovovýrobu
- ostatní výrobní stavby
- archeologické nálezy a naleziště
- žádnou z uvedených
- jinou

9. Byl někdy Liberecký kraj Vaším turistickým cílem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne



Význam a využití technických památek v Libereckém kraji

10. Navštívil(a) jste některou technickou památku v Libereckém kraji?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Nenavštívil(a)
- Ještěd
- Liberecké podzemí
- Ozubnicová železnice Tanvald - Kořenov - Harrachov
- Zámecký pivovar Frýdlant
- Vodní nádrž Mšeno
- Jiné...

11. Jakou technickou památku v Libereckém kraji byste chtěl(a) navštívit?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ještěd
- Liberecké podzemí
- Ozubnicová železnice Tanvald - Kořenov - Harrachov
- Zámecký pivovar Frýdlant
- Vodní nádrž Mšeno
- Žádnou
- Jiná...

12. Byla někdy návštěva technické památky hlavním cílem cesty do Libereckého kraje?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne

Význam a využití technických památek v Libereckém kraji

13. Jak jste se o technické památce dozvěděli?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Média
- Rodina, přátelé
- Propagační materiály
- Jinak.

14. Myslíte si, že mají technické památky v Libereckém kraji dostatečnou publicitu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

15. Myslíte si, že mají technické památky v Libereckém kraji dostatečný potenciál pro cestovní ruch?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

16. V čem spatřujete nedostatek ohledně technických památek v Libereckém kraji?

17. Co se Vám na technických památkách líbí?

18. Slyšel(a) jste o některé ze zmíněných technických památek poprvé? Pokud ano, o které/kterých?

## Význam a využití technických památek v Libereckém kraji

19. Zaujala Vás některá z uvedených technických památek v tomto dotazníku natolik, že plánujete její návštěvu? Případně zvolte možnost "jiná" a napište konkrétní památku/y.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano

Ne

Jiná..

20. Seřadte technické památky použité v tomto dotazníku podle toho, jak jsou podle Vás atraktivní pro cestovní ruch v regionu.

Nápověda k otázce: *Změřte pořadí položek dle svých preferencí (1. - nejatraktivnější, poslední - nejméně atraktivní)*

Ještěd - televizní vysílač a hotel

Liberecké podzemí

Ozubnicová železnice Tanvald - Kořenov - Harrachov

Zámecký pivovar Frýdlant

Vodní nádrž Mšeno

**Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta**

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Havránek Richard	Holín 12, Holín	I1600331

**TÉMA ČESKY:**

Význam a využívání technických památek a průmyslového dědictví v cestovním ruchu v Libereckém kraji

**TÉMA ANGLICKY:**

Significance and using of technical monuments and industrial heritage in tourism in Region Liberec

**VEDOUcí PRÁCE:**

RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D. - KRCCR

**ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:**

Cílem bakalářské práce je poukázat na význam a využití technických památek a průmyslového dědictví Libereckého kraje.

Použité metody: rešerše a analýza knižních a internetových zdrojů, zpracování teoretických poznatků a vypracování dotazníků pro konkrétní šetření.

**Obsah práce:**

V teoretické části práce budou nejprve popsány v obecné rovině základní informace o cestovním ruchu. Dále se práce bude zabývat Libereckým krajem, který bude v práci charakterizován. Další kapitola se bude zabývat samotnými kulturními památkami - ze kterých vychází památky technické. Technické památky budou zde charakterizovány. V praktické části bude podrobněji rozebráno vybraných pět technických památek v Libereckém kraji a pomocí dotazníkového šetření prozkoumána skutečná míra využívání těchto památek a také to, jak jsou tato místa vnímána dotázanými respondenty.

Konkrétně se jedná o těchto pět příkladů technických památek a průmyslového dědictví:

1. Ještěd - televizní vysílač a hotel
2. Liberecké podzemí - expozice věnovaná civilní obraně
3. Zámecký pivovar Frýdlant
4. Přehradní nádrž Mšeno - Jablonecká přehrada
5. Ozubnicová železnice Tanvald - Kořenov - Harrachov.

**SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:**

- [1] DAVID, Petr, SOUKUP, Vladimír. 222 technických skvostů České republiky. 1. vydání. Praha: Kartografie Praha, 2005. ISBN 80-7011-867-9.
- [2] DROBNÁ, Daniela, MORÁVKOVÁ, Eva. Cestovní ruch. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2013. ISBN 978-80-7373-079-6.
- [3] Kolektiv autorů. Průvodce po technických památkách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Národní technické muzeum, 1993. ISBN 80-7037-024-6.
- [4] ROUS, Ivan. Liberecké podzemí. Liberec: Kalendář Liberecka s.r.o., 2009. ISBN 8087213049.
- [5] ŠÍROVÁ MOTYČKOVÁ, Kamila a ŠÍR, Jiří. Technické památky České republiky. Olomouc: Rubico, 2012. ISBN 978-80-7346-141-6.
- [6] ZELENKA, Josef, PÁSKOVÁ, Martina. Výkladový slovník cestovního ruchu. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [7] ŽÁK, Ladislav. Jizerskohorské přehrady. Liberec: Kniha 555, 2006. ISBN 80-86660-16-8.

Podpis studenta: Richard Komárek

Datum: 24.4.2019

Podpis vedoucího práce: 

Datum: 24.4.2019